

HEEL

ROTTERDAM

LENZ

V O O R U I T

E E N V I S I E O P I N T E G R A T I E

© september 2004

SP afdeling Rotterdam
Teilingerstraat 21^a
3032 AP Rotterdam
T (010) 243 50 10
E rotterdam@sp.nl
I www.rotterdam.sp.nl

Werkgroep integratie

Lot van Baaren
Stef Beek
Herman Beekers
Theo Cornelissen
Marie-Annet van Grunsven
Bob ter Haar
Harry Kuiper
Ineke Palm

omslagillustratie:

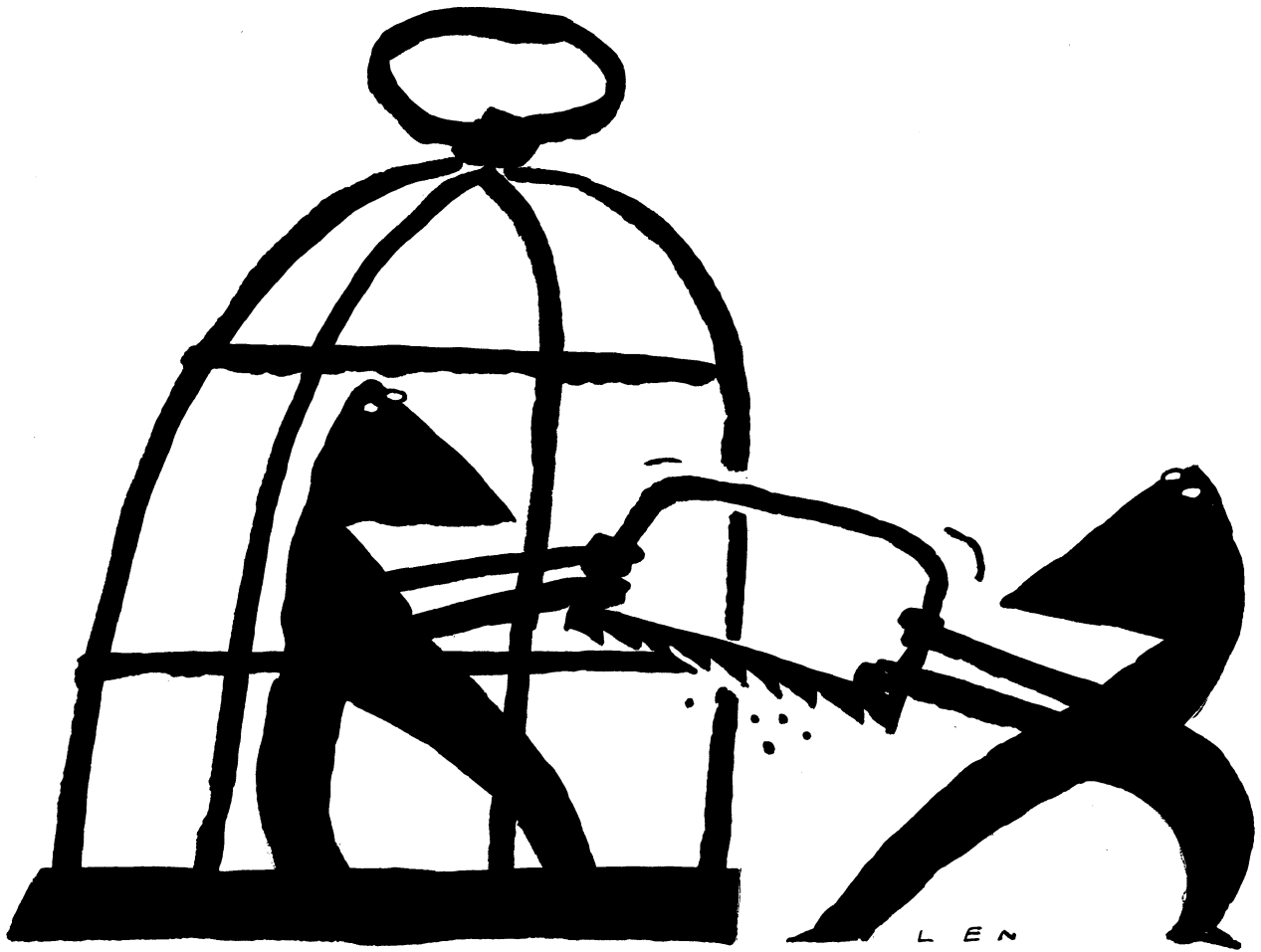
Len Munnik

omslagontwerp:

Liesbeth Hoogenboom / SP

**HEEL ROTTERDAM
VOORUIT**

EEN VISIE OP INTEGRATIE

Inhoud

<i>Inleiding</i>	9
1 De achtergrond	13
Maatschappelijke ontwikkelingen	13
Meer markt, minder overheid	14
Ieder voor zich, god voor ons allen	15
Taalachterstand	16
Vluchtelingen	16
Antillianen	18
Concurrentie tussen arm en nog armer	18
Georganiseerde onvrede	19
Waarom meedoen als we er niet bijhoren?	20
Reactionaire antwoorden	20
Een andere koers: sámen werken aan integratie	21
Heel Rotterdam vooruit	21
2 De koers	23
2.1 Inkomen en werk	23
2.2 Huisvesting	27
2.3 Onderwijs	32
2.4 Zorg en maatschappelijke opvang	38
2.5 Veiligheid	41
2.6 Saamhorigheid: cement van de samenleving	44
2.7. De moraal, privaat en publiek	50
Bijlage: onze meetlat	53

Heel Rotterdam vooruit

Inleiding

De stad Rotterdam heeft het voortouw genomen in de landelijke discussie over het integratievraagstuk. Met de nota 'Rotterdam zet door – op weg naar een stad in balans' heeft het bestuur van de Maasstad ook landelijk de toon gezet. Eerder dan in veel andere Nederlandse steden is hier het besef gegroeid dat er nu wel genoeg is gepraat en dat er wat gedaan moet worden. 'Typisch Rotterdams,' hoort de lezer nu zichzelf zeggen, 'geen woorden maar daden.' Het kabinet-Balkenende heeft zich in grote lijnen al positief uitgelaten over de Rotterdamse plannen, nog voordat de Tweede Kamer had gesproken over de uitvoering van de aanbevelingen van haar eigen commissie-Blok, die een jaar lang onderzoek deed naar het wel en wee van het integratiebeleid in Nederland.

Het hoeft geen verbazing te wekken dat Rotterdam voorop loopt in de discussie. De stad telt én veel allochtonen én veel sociale problemen. Jarenlang leken die problemen alleen maar beheerst te kunnen worden door er *niet* over te praten. Maar ondertussen steeg het ongenoegen over de ontwikkelingen in de stad, en dat kwam in volle omvang tot uitbarsting bij de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2002. Pim Fortuyn behaalde met zijn Leefbaar Rotterdam ruim 34 procent van de stemmen. Het nieuwe college, onder leiding van Leefbaar Rotterdam, voegt nu de daad bij het woord, publiceerde de genoemde nota en wil die voortvarend uitvoeren.

De inhaalslag waaraan Nederland nu is begonnen, en waarbij Rotterdam de kop heeft genomen, komt voor de Socialistische Partij niet onverwacht. Al meer dan twintig jaar pleit de SP ervoor het integratievraagstuk onder ogen te zien én doortastende maatregelen te nemen om de problemen op te lossen. In die zin is de partij – ook in Rotterdam – blij dat de discussie eindelijk opgebroken is.

Maar dat wil niet zeggen dat wij de visie van 'Rotterdam zet door' ondersteunen. Integendeel. Met de aanpak van dit college zit Rotterdam pas echt op het verkeerde spoor. De tegenstelling *zwart – wit* wordt nu

Heel Rotterdam vooruit

nadrukkelijk centraal geplaatst en aangewakkerd, in plaats van het besef dat juist de groeiende tegenstelling *arm – rijk* de oude wijken steeds meer op achterstand heeft gezet en de oorzaak is van talloze sociale problemen. De solidariteit, onmisbaar om die achterstand op te heffen, wordt door de gemeentelijke visie juist ondermijnd en verder verzwakt.

Als integratie alléén wordt geassocieerd met overlast, onveiligheid, vreemde gewoonten, culturele en religieuze tegenstellingen, dan ontstaat een karikatuur van de dagelijkse werkelijkheid. Onze overtuiging en ervaring is dat het gros van de bewoners van Rotterdam, óók de nieuwe, niets liever wil dan actief bijdragen aan een stabiele, veilige en prettige woonomgeving. Een overheid kan daar veel voorwaarden voor scheppen, vooral in de sfeer van versterking van de sociaal-economische positie en (arbeids)participatie. Maar uiteindelijk zullen alle Rotterdammers zelf naar die eenheid toe moeten werken. Integreren, participeren, emanciperen doen mensen zelf. Dat vraagt inzet en inspanning. Wij zijn ervan overtuigd dat de inwoners van Rotterdam die inzet en inspanning ook willen leveren, als de politiek uitgaat van hun menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. En dat is niet de politiek die hekken om steden wil bouwen en kansarmen weren in plaats van ze vooruit te helpen. Niet de politiek die vele malen meer energie lijkt te steken in de uitzetting van 26.000 (vaak al volledig ingeburgerde) afgewezen asielzoekers, dan in de verdere integratie van 1,6 miljoen nieuwe Nederlanders.

De visie van de SP afdeling Rotterdam wordt hieronder met argumenten, feiten en cijfers onderbouwd. Hoewel men ons steeds meer wil doen geloven dat de tegenstellingen nú cultuurbepaald zijn en dat het zou gaan om WIJ = wit, tegenover ZIJ = zwart, komt de SP tot de conclusie dat groeiende sociaal-economische tegenstellingen de hoofdrol spelen en de kern vormen van de huidige problemen. Maar ook stellen wij vast dat dáár waar zwart en wit, allochtoon en autochtoon *samen* de dupe zijn, die lotsverbondenheid steeds minder wordt gevoeld, juist omdat verschillen volop in de schijnwerpers worden geplaatst, waarmee een gevoel van onderlinge concurrentie wordt aangewakkerd. Net als kansarme autochtone Rotterdammers doet ook een deel van de (arbeids)migranten en vluchtelingen aanspraak op de schaarse middelen (werk, huisvesting, onderwijs, zorg) en vormt als zodanig een bedreiging voor wie er al langer was. De vervreemding slaat toe en onbekend maakt onbemind. Problemen stapelen zich op in bepaalde wijken. Het perspectief ontbreekt er. Er ontstaan mechanismen van overleven, die zich regelmatig kunnen uiten in onmaatschappelijk gedrag. Vervolgens werken repressieve maatregelen doorgaans averechts. Ze versterken de overtuiging niet erkend en niet gewaardeerd te worden. Ze houden vijandbeelden in stand of vergroten die.

De achterstelling van groepen mensen – of het nu oude of nieuwe Nederlanders betreft – dat is waartegen de SP sinds haar ontstaan strijdt. Door te wijzen op fundamentele oorzaken en structurele oplossingen. Die kunnen in onze visie alleen gebaseerd zijn op de uitgangspunten van menselijke waardigheid, gelijkwaar-

Inleiding

digheid en solidariteit. We geven aan waar we heen willen en waarom. Welke stappen we daarbij willen nemen. Maar natuurlijk is dit slechts een begin. Graag vullen we de voorstellen aan en werken we ze uit met mede-stadgenoten. Onze koers is 'Heel Rotterdam vooruit', maar de snelheid waarmee we onze bestemming bereiken is afhankelijk van de medewerking die we krijgen van andere Rotterdammers, al dan niet georganiseerd.

Heel Rotterdam vooruit

1 De achtergrond

Over integratie is de laatste paar jaar meer gesproken dan in de 35 jaar ervoor. Het is betreurenswaardig dat wij nu pas, veertig jaar nadat de eerste gastarbeiders uit met name Marokko en Turkije scheep gingen om de noden van onze industrie te verlichten, constateren dat er ‘problemen’ rond hun integratie bestaan. Vele jaren zijn verspeeld.

Maatschappelijke ontwikkelingen

In die jaren heeft ons land grote veranderingen ondergaan, veranderingen waarvan álle bevolkingsgroepen de speelbal zijn geworden, elk op hun eigen manier. Onze samenleving kent – met name in de grote steden – grote problemen: groeiende tweedeling op allerlei terreinen, teloorgang van de solidariteit, verloedering van de publieke moraal, tanend gezag van de overheid, groeiende onvrede over overlast en criminaliteit. In dit veranderde land is integratie nu een ‘hot issue’. Velen vinden dat gebrekkige integratie van nieuwkomers een van de belangrijkste oorzaken is van de problemen in de grote steden.

Hieronder zullen wij trachten aan te tonen dat die gebrekkige integratie niet meer en niet minder is dan een onderdeel van het probleem, terwijl de oorzaak in de eerste plaats ligt in de eigen wetmatigheden van de vrij-markteconomie, die het belang van mensen steeds meer ondergeschikt maakt aan het belang van groeiende omzet en winst.

De tweede oorzaak is het verder en verder terugtrekken van de overheid. In de jungle van de vrije markt is het juist de overheid die zou moeten waken voor de belangen van de zwakkeren, de minderheden, de afgedankten, de slachtoffers. De eerste taak van overheid en politiek is niet de bescherming van het recht van de sterkste – die kan zich immers prima zelf redden – maar juist de zorg en bescherming voor de zwakkere. Die taak werpt de politiek meer en meer van zich af, onder het motto van ‘mondige burgers’, ‘eigen verantwoordelijkheid’ en ‘geïndividualiseerde samenleving’. Door zich steeds verder terug te trekken, hebben overheid

en politiek gefaald in het creëren van de voorwaarden voor een rechtvaardige, solidaire samenleving met gelijke kansen voor iedereen, een samenleving waarin integratie van migranten geen probleem is, maar een perspectiefvolle, positieve uitdaging.

Meer markt, minder overheid

Nederland heeft een langdurige periode van neoliberal beleid achter de rug, ingezet door de kabinetten-Lubbers en voortgezet onder Paars en Balkenende. Dat beleid wordt gekenmerkt door vergroting van de inkomensverschillen, bezuinigingen op de collectieve uitgaven, snijden in het sociale-zekerheidsstelsel, deregulering, privatisering en marktwerking, ‘meer markt, minder overheid’. Terwijl begin jaren ’80 de collectieve uitgaven in ons land 55 procent van het bruto nationaal product betroffen, is dat aandeel gezakt naar nog geen 42 procent nu. Verlaging van de collectieve uitgaven treft met name de mensen aan de onderkant van de samenleving. Het is hun gezondheidszorg, hun onderwijs, hun uitkering, hun openbaar vervoer, hun huisvesting, hun wijk, hun veiligheid die lijdt onder deze politiek. De opbrengsten van het bezuinigingsbeleid zijn voor de bedrijven, die jaar op jaar met ‘lastenverlichting’ te maken krijgen, en voor de hoge inkomensgroepen, die het toptarief van de inkomstenbelasting zagen dalen van 72 naar 52 procent. Daarbovenop stegen de topinkomens in al die jaren – ook procentueel – veel sterker dan de inkomens aan de onderkant. Aan hypotheekrenteaf trek wordt 7,5 miljard euro uitgegeven tegen 1,6 miljard euro aan huursubsidie.

Het neoliberale klimaat van de laatste twintig jaar heeft de tegenstelling arm–rijk alleen maar verscherpt: wereldwijd, in Nederland en in Rotterdam. De rijken steeds rijker, terwijl verminderde koopkracht, hogere kosten van levensonderhoud en afbraak van sociale voorzieningen de armoede vergroten en daarmee de achterstand en de ongelijkheid van kansen. Terwijl frauderende bouwondernemers, incapabele bestuurders en managers zich met optieregelingen, bonussen, gouden handdrukken en onnavolgbare salarisverhogingen verrijken, ploertert, naast Jan met de Pet, nu ook Jamilla met de Hoofddoek om de touwtjes aan elkaar te knopen.

Intussen maakt het bedrijfsleven volop gebruik van zijn versterkte machtspositie. Van werknemers wordt steeds meer flexibiliteit verwacht. Niet alleen is er steeds minder uitzicht op een vaste baan, ook de ontslagbescherming wordt minder en minder. Overwerk, onregelmatig werk, werk in avonden, nachten en weekenden is steeds meer ‘normaal’ geworden. Het gezin, sociale verbanden, vrijwilligerswerk zijn hiervan de dupe. Als de baas ieder moment een dwingend beroep op je kan doen, is er geen mogelijkheid meer vaste afspraken te maken om je in te zetten voor de school, de sportclub, de buurtvereniging, de vrijwillige brandweer, de taalcursus. Daarnaast eist het bedrijfsleven steeds meer mobiliteit en ook dat gaat ten koste van

sociale verbanden. Werk en wonen zijn steeds verder van elkaar gescheiden. Uren reizen naar je werkplek, of verhuizen voor je baan, is in korte tijd van uitzondering tot vanzelfsprekendheid geworden. Het fenomeen ‘gastarbeid’ is hiervan een ultiem voorbeeld. Men vond en vindt het ‘normaal’ dat je op duizenden kilometers van huis en haard komt werken voor onze bedrijven, alleen maar omdat er een tijdelijk tekort is aan bepaalde arbeidskrachten of simpelweg omdat de gastarbeiders genoeg nemen met minder loon, en dus meer winst opleveren. Om de sociale gevolgen heeft het bedrijfsleven zich nooit bekommerd.

Ieder voor zich, god voor ons allen

Tientallen jaren van toenemende mobiliteit, flexibilisering, daarmee samenhangend wegvallen van sociale verbanden en ontzuiling, in combinatie met twintig jaar neoliberale politiek heeft de samenleving doen versplinteren. De sociale samenhang is verregaand verdwenen, evenals de onderlinge sociale controle. Het is nu ‘ieder voor zich en god voor ons allen’. Waar de georganiseerde solidariteit (alle collectieve regelingen en voorzieningen) wordt afgebroken, volgt de teloorgang van de solidariteit onder de mensen zelf. Niet alleen is er een nieuwe, grote kloof ontstaan tussen arm en rijk in Nederland, we hebben de afgelopen decennia ook een schrikbarende groei gezien van het aantal mensen dat in de marge van de samenleving belandt, mensen die zich enerzijds niet staande konden houden in de ‘ieder-voor-zich’-ratrace, en voor wie anderzijds steeds minder opvang en hulp beschikbaar is. Gelukkig is het slechts een kleine minderheid die zo diep valt, maar bij een groot deel van de jongeren is de worsteling met hun rol in de maatschappij zichtbaar. Enerzijds luidt de boodschap van die maatschappij aan hen ‘geniet, consumeer, just do it’ en anderzijds verlaagt die maatschappij én je studiebeurs, uitkering of minimumloon én je kans op een baan en een betaalbare woning. Tezamen een regelrechte aansporing om het verkeerde pad op te gaan, zeker als je uitgangspositie al ronduit slecht is.

In dezelfde periode is de oorspronkelijke groep ‘gastarbeiders’ voor een groot deel buiten het arbeidsproces komen staan. Vooral doordat het werk waarvoor zij ooit hierheen geronseld werden (in de metaal, assemblage en scheepsbouw, de textiel-, tapijten- en schoenenindustrie) nagenoeg verdwenen is. Hun werk werd óf geheel door machines overgenomen of verdween naar lage-lonenlanden aan de andere kant van de wereldbol. De positie van deze migranten was al niet benijdenswaardig (zwaar werk, laag loon), maar is momenteel vaak ronduit uitzichtloos te noemen. Velen belandden via de WW in de bijstand, velen raakten arbeidsongeschikt en in de WAO. Inmiddels zijn er ook steeds meer gepensioneerden met een onvolledige AOW. In elk van deze gevallen zal de koopkracht sterk gedaald zijn ten opzichte van het eerdere, toch al karige loon. Voor zover Turkse en Marokkaanse Nederlanders zich hebben weten te ontrukken aan de armoede, bijvoorbeeld via omscholing of door een handeltje te beginnen, is dat veel meer te danken aan hun eigen inzet en creativiteit dan

Heel Rotterdam vooruit

aan inspanning door de Nederlandse maatschappij. Die zag er immers vele jaren niet eens brood in deze mensen vertrouwd te maken met de Nederlandse taal (er zijn nog steeds wachtlijsten voor de cursussen). Het is meer de verdienste van de betrokkenen dan wijs beleid dat veel allochtonen van de tweede en derde generatie erin slagen een goede opleiding en een fatsoenlijke (arbeids)plaats in de samenleving te veroveren. Zij begonnen immers met een scherpe achterstand op hun autochtone leeftijdgenoten. Talloze onderzoeken tonen aan dat kinderen minder kans hebben in het onderwijs als hun ouders zelf laag opgeleid zijn óf een laag inkomen hebben óf de Nederlandse taal slecht beheersen. Voor veel allochtone ouders geldt alle drie...

Taalachterstand

Dat veel voormalige gastarbeiders de Nederlandse taal niet hebben leren beheersen is een gegeven waarvan de negatieve consequenties in de loop der jaren alleen maar scherper aan het licht zijn gekomen. Met de gezinshereniging kwamen vrouwen en kinderen naar ons land die óók geen Nederlands leerden. Het isolement van deze groepen ten opzichte van de autochtone buurt- en stadgenoten nam eerder toe dan af. Turken en Marokkanen vormen inmiddels grote gemeenschappen, bijna fysiek geïsoleerd van de rest van de stad. In een wijk waar Nederlands-sprekenden in de minderheid zijn, pik je de taal ook niet spontaan op van de burens. De tweede generatie – veelal geboren in dit land – leert thuis vaak alleen de taal van het land van herkomst van de ouders. En de taalkloof overerft nog steeds verder, mede door gezinsvorming met huwelijkspartners uit het voormalige moederland. Veel kinderen van de derde generatie spreken op hun eerste schooldag nauwelijks een woord Nederlands. Deze situatie is ongezond voor de ontwikkelingskansen van de kinderen, ongezond voor de communicatie tussen wijkgenoten van verschillende herkomst, ongezond voor de sociale samenhang van de stad. Onze steden kennen al een eeuw het fenomeen ‘achterstandswijken’, nu kennen we ook nog achterstandswijken met eigen ‘kleuren’ en eigen talen.

Zeker mag je het mensen verwijten als zij niet uit eigen beweging moeite doen om de taal goed aan te leren van het land waar ze wonen. Maar Nederland heeft er erg weinig aan gedaan om aan deze inspanning ook een perspectief te verbinden: een reële kans om te ontsnappen aan slecht werk, slechte huisvesting en een slechte inkomenssituatie.

Vluchtelingen

De laatste twintig jaar kwamen nog meer ‘vreemdelingen’ naar Nederland en naar Rotterdam. Mensen uit alle hoeken van de wereld, op de vlucht voor gevaar en ellende. Miljoenen mensen zijn op de vlucht, vooral voor (burger)oorlog en dictatuur. Die hebben weer alles te maken met pure armoede die heerst in veel

landen. Terwijl modern transport en communicatie de wereld alleen maar kleiner hebben gemaakt, is de kloof tussen arm en rijk in de wereld in de laatste decennia niet kleiner, maar juist groter geworden. Negenhonderd miljard dollar geven we wereldwijd uit aan defensie en niet meer dan zestig miljard dollar aan ontwikkelingshulp. 'Als regeringen nu zouden besluiten negenhonderd miljard dollar aan arme landen te geven, dan is zestig miljard voor defensie meer dan voldoende,' zegt James Wolfensohn, president van de Wereldbank. Maar dat doen we dus niet. We leveren liever wapens aan de dictaturen in verre landen, zodat we onder hun toezicht oog kunnen doorgaan met de uitbuiting van hun grondstoffen en goedkope arbeid. Het overgrote deel van de vluchtelingen verblijft in een buurland in de eigen regio. Slechts een klein deel vlucht naar West-Europa in de hoop daar gastvrij te worden ontvangen en te kunnen werken aan een leefbare toekomst. Overeenkomstig haar internationale verplichtingen heeft Nederland veel vluchtelingen opgevangen. Maar ook wordt aan steeds meer asielzoekers de toegang ontzegd. 'Economisch vluchteling' heet het negatieve stempel dat mensen opgedrukt krijgen die proberen te ontsnappen aan uitzichtloze armoede en ellende maar géén fysieke vervolging kunnen aantonen.

Zolang de tweedeling tussen rijk en arm stand houdt, zullen de migratiestromen niet stoppen. Geen mens kan een ander het recht ontzeggen om te kiezen voor deze uitweg uit de dagelijkse persoonlijke ellende en op zoek te gaan naar betere kansen in zijn leven. Ondertussen moeten we wel realistisch zijn. We dienen te erkennen dat wij in Nederland niet alle 'verworpenen der aarde' kunnen opvangen, zonder nieuw onrecht te veroorzaken.

Daarom moeten we regels stellen in een asielbeleid. Dat betekent dat niet iedereen uit de hele wereld hiernaartoe kan komen en blijven. Dat asielbeleid moet wel ruimhartig zijn. Wie een schuilplaats zoekt voor oorlog, terreur en vervolging, moet altijd bij ons kunnen aankloppen. Mensen die om wat voor reden dan ook niet terug kunnen naar hun land van herkomst, mogen blijven en krijgen een verblijfsstatus. Wanneer daar aanleiding toe is, moet de veiligheidssituatie in dat land nauwlettend onderzocht worden.

Het draagvlak voor de opname van vluchtelingen is de laatste jaren zienderogen kleiner geworden, bij publiek én politiek. Belangrijke oorzaak daarvan is het vluchtelingenbeleid van de Nederlandse overheid zelf. Aan oplossing van de problemen in de Derde Wereld is niets gedaan, evenmin als aan fatsoenlijke opvang van vluchtelingen in de eigen regio. De procedures die asielzoekers hier moesten doorlopen duurden vaak jaren en jaren. Ondertussen werd hen niet toegestaan hier in te burgeren, de Nederlandse taal te leren en aan het werk te gaan. Eenmaal toegelaten stond de 'statushouder' er slecht en alleen voor. Inburgeringscursussen bestaan pas enkele jaren en functioneren nog niet naar wens. Vakkennis en diploma's, verworven in het land van herkomst, worden hier meestal niet erkend. Bij gebrek aan inkomen en huisvesting is de asielzoeker dan vaak aangewezen op een sociale uitkering en op de sociale volkshuisvesting. Velen belanden zo in wijken waar Nederlands al nauwelijks voertaal is en dragen ongewild hun steentje bij aan een Babylonisch gebrek aan onderlinge communicatie.

Heel Rotterdam vooruit

Afgewezen asielzoekers worden niet het land uit gezet en verdwijnen in de illegaliteit. Vaak zijn ze van harte welkom bij illegale werkgevers en illegale huisbazen die er geen probleem in zien deze mensen uit te buiten voor wat extra winst. Asielzoekers doen doorgaans erg hun best om zich de taal, de cultuur en de normen van hun nieuwe woonland eigen te maken. Ondanks alle tegenslag vervallen weinigen in criminaliteit.

Antillianen

En er is nóg een groep nieuwkomers met weer een totaal andere achtergrond. Duizenden jongeren proberen te ontsnappen aan de armoede en perspectiefloosheid van de Nederlandse Antillen. Vaak op eigen houtje, zonder afgeronde opleiding, zonder kennis van de Nederlandse taal en zonder enig plan gebruiken zij hun Nederlandse paspoort om te verkassen naar het land waar je in ieder geval verzekerd bent van een béétje inkomen. Ontworteld, weg van het ouderlijk toezicht en vaak met nauwelijks begeleiding proberen zij hun draai te vinden in de Nederlandse samenleving. Dat gaat maar al te vaak helemaal niet goed. Het percentage van deze Antilliaanse jongeren dat in de problemen en op het verkeerde pad raakt, is schrikbarend groot. En opnieuw heeft de Nederlandse overheid geen antwoord. Geen oplossing van de problemen op de Antillen zelf, geen opvang voor deze jongeren, geen plan van aanpak. Geen preventie van ontsporing en criminaliteit. Ja, cellen bouwen, dat is wel heel veel gebeurd de laatste tien jaar.

Concurrentie tussen arm en nog armer

De Nederlandse maatschappij broemt en gromt. Er is onvrede over de sociaal-economische toestand, over de verslechtingen in het publieke domein, over de verloedering van wijken en steden, over de communicatiekloof met allochtonen, over groeiende overlast en criminaliteit. Het is een bekend sociologisch fenomeen dat de onvrede zich richt op maatschappelijke symptomen en niet op de achterliggende oorzaken. De onvrede richt zich niet op de groeiende tweedeling in de wereld, maar op de vluchtelingenstroom die er het gevolg van is. Niet op de afbraak van arbeidsplaatsen, maar op de ‘profiterende’ werklozen. Niet op bedrijven en overheid die migranten aan de kant geschoven hebben, maar op de migranten zelf. Niet op de politiek die armoede en achterstelling veroorzaakt heeft, maar op de verloedering van wijken en criminaliteit die er het gevolg van is. Als je de achterliggende oorzaken niet ziet (of niet wilt zien), resteert de oppervlakkige waarneming dat in verloederende wijken veel allochtonen wonen, dat onder allochtonen de werkloosheid en criminaliteit veel hoger zijn dan gemiddeld, dat allochtonen niet ‘normaal’ meedraaien in onze samenleving. De allochtoon wordt zelf als oorzaak van alle problemen aangewezen, al dan niet vanwege zijn kleur, vanwege zijn geloof, vanwege zijn cultuur. ‘Blaming the victim’ – het slachtoffer als schuldige aanwijzen –

noemt men dit fenomeen in Amerika. En het proces van ‘blaming the victim’ is de laatste jaren verergerd door de economische teruggang en de alsmaar doorgaande bezuinigingen, die het leefklimaat verder verslechteren.

In de versplinterde maatschappij zijn we allemaal elkaars concurrenten geworden als het gaat om een fatsoenlijke opleiding, een fatsoenlijke baan, een fatsoenlijk inkomen, een fatsoenlijke woning. Al die zaken zijn schaars gemaakt door het neoliberale regeringsbeleid en door de ontwikkeling van de vrije-markteconomie. Maar het ligt kennelijk meer voor de hand de oorzaak te zien bij die ‘andere’ mensen, in die ‘andere’ wijk, die zomaar een zelfde beroep doen op dezelfde schaarse voorzieningen.

Georganiseerde onvrede

Er ontstond een beweging, een denkrichting in Nederland die tot uitbarsting kwam in het voorjaar van 2002. Pim Fortuyn durfde het te zeggen. Netjes, maar ook hard en duidelijk. ‘Nederland is erg druk. Er moet niemand meer bij.’ Fortuyn had veel programmapunten. Zo zou hij ons verlossen van het WAO-vraagstuk, de wachtlijsten in de zorg, kortom de puinhopen van acht jaar Paars, zonder één cent extra uit te geven. Maar zijn electoraal succes is onmiskenbaar te danken aan die ene stelling: ‘Ik mag niet zeggen dat Nederland vol is.’

Het is een grote verdienste van Fortuyn dat hij zaken bespreekbaar heeft gemaakt die voorheen – bijvoorbeeld bij de heersende PvdA en GroenLinks in Rotterdam – taboe waren, met name het probleem van grootschalige gebrekkige integratie en ten tweede de ervaren onveiligheid op straat.

De campagne van Pim Fortuyn, het succes van Leefbaar Rotterdam in maart en van de LPF in mei 2002, tien dagen na de moord op Fortuyn, heeft gevolgen gehad waarvan men zich mag afvragen ‘of Pim het zo gewild had’. Er is een verharding en verdieping van de tegenstellingen in onze samenleving opgetreden. Half Rotterdam – immers weggezet als ‘de problematische allochtonen, van wie er te veel zijn’ – heeft alle grond zich ongewenst te voelen in de eigen stad. Zij moeten zich schuldig voelen voor hun slechte integratie – hoewel Nederland die decennia lang ronduit heeft tegengewerkt. Voor het gemiddeld lage inkomen in Rotterdam – omdat zij arm zijn en de welgestelden de stad verlaten. Voor elke nieuwkomer – omdat ze al met zo veel zijn. Voor alle zaken die sinds mensenheugenis het gevolg zijn van armoede en uitsluiting: met name overlast, verloedering van de woonomgeving, sociaal gedrag en criminaliteit. Daarnaast zijn op de golven van Pim Fortuyn hele en halve racisten gaan meevaren, die elk maatschappelijk probleem fanatiek aangrijpen voor aanvallen op alles wat gekleurd is en van buiten onze landsgrenzen komt. Allochtoon = profiteur = crimineel, luidt hun politieke beginselprogramma.

Onder de autochtone Nederlanders bestaat een steeds negatiever beeld van de allochtoon. Vóór het optreden van Fortuyn en Leefbaar Rotterdam noemde 12 procent van de Rotterdammers de aanwezigheid van buiten-

landers een probleem, nu is dat 20 procent. Zelfs perfect geïntegreerde jongeren met goede papieren voelen zich gediscrimineerd op de arbeidsmarkt. Een test bij tweehonderd bedrijven heeft aangetoond dat bij een identieke sollicitatiebrief en CV ‘Marloes’ in 7 procent van de gevallen uitgenodigd werd voor een gesprek en ‘Fatima’ slechts in 3 procent... In de slag om de schaarse banen leggen allochtonen het te vaak af. Sollicitatiecommissies kiezen – bewust of onbewust – te gemakkelijk voor ‘iemand zoals wij’.

Waarom meedoen als we er niet bijhoren?

De reactie onder de allochtone bevolkingsgroepen op al deze ontwikkelingen blijft niet uit. Een deel huilt mee met de leefbare wolven in het bos. Voormalige gastarbeiders die zich nu verzetten tegen de komst van meer vluchtelingen. Of omgekeerd: toegelaten asielzoekers die zich verzetten tegen allochtone gezinsvorming. Maar nog verontrustender is de reactie die met name in grote delen van de Turkse en Marokkaanse gemeenschappen duidelijk de kop opsteekt. Waarom zouden wij ons best nog doen te integreren in een maatschappij waar we niet welkom zijn? Waarom meedoen als we kennelijk ‘te veel’ zijn? Waarom de taal spreken van mensen die ons verachten? Wat hebben wij aan de Nederlandse cultuur, normen en waarden, die ons kennelijk tot ongewenst probleemgeval bestempelen?

Van de weeromstuit is er een zichtbare, nieuwe trend om zich terug te trekken op het eiland van de eigen cultuur, de eigen taal, het eigen geloof. Vrouwen gaan steeds meer hoofddoekjes dragen. Jongeren zoeken hun huwelijkspartner in het land van herkomst. Het gezag van de imam groeit, evenals de scherpte van zijn uitlatingen. Op enkele plaatsen krijgt islamitisch fundamentalisme voet aan de grond. Het zijn symptomen van een isolement en een weerstand tegen integratie die de maatschappij geen goed doen. Als bevolkingsgroepen zich tegen elkaar gaan keren, ligt een onleefbare samenleving op de loer. Met regelrechte discriminatie vanwege afkomst of kleur, waarbij alle vertrouwen weg is en we alleen elkaar negatieve kanten willen zien in plaats van te kijken naar positieve kansen.

Reactionaire antwoorden

Op dit moment viert de politieke discussie hoogtij – landelijk én in Rotterdam – hoe de integratieproblematiek – het gebrek aan werkelijk samenleven tussen allochtone en autochtone bevolkingsgroepen – aangepakt moet worden. Het Leefbaar college van B en W in Rotterdam kiest voor ‘harde aanpak’ van de slachtoffers zelf. Een hek moet kansarmen weren uit de stad dan wel uit bepaalde wijken, de criminaliteit moet ‘hard’ aangepakt worden, zelfs de bouw van moskeeën moet ‘hard’ worden tegengegaan. In grote lijnen heeft de regering-Balkenende zich achter de Rotterdamse koers opgesteld. Geen wonder, want zo blijft het neolibe-

rale afbraakbeleid buiten schot. Het beleid dat de oorzaak is van de gegroeide sociaal-economische tegenstellingen, van de uitsluiting, de armoede, de afbraak van de sociale volkshuisvesting, de kaalslag in onderwijs, wijk- en buurtvoorzieningen, jongerenwerk enzovoort.

Een andere koers: sámen werken aan integratie

Uit de analyse in dit hoofdstuk mag duidelijk zijn dat de SP kiest voor een andere visie, een andere koers. We moeten het tij keren, gezamenlijk. We moeten afstand nemen van een beleid dat de maatschappelijke verhoudingen almaar verslechtert en daarmee ook nog eens de problemen verergert die we wilden oplossen. Er moet radicaal gekozen worden voor een totaal andere koers. Weg van het neoliberale ‘ieder voor zich’. Weg van de nachtwakerstaat die zich alleen nog maar bezig wil houden met repressie. Het overheidsbeleid – landelijk en plaatselijk – moet weer gericht worden op sociale rechtvaardigheid. Op verkleining van de inkomensverschillen. Op bestrijding van armoede. Op goede opvang van mensen in problemen. Op goede zorg en onderwijs, met gelijke toegang en kansen voor iedereen. Op preventie van ontsporing en criminaliteit. Op samenlevingsopbouw in plaats van verdere versplintering en segregatie.

In plaats van energie te steken in het bedenken van steeds nieuwe drempels om groepen mensen uit te sluiten, kiest de SP ervoor bestaande drempels in onze samenleving te slechten. Onder andere door het openen van ‘witte’ scholen voor ‘zwarte’ leerlingen, en van ‘witte’ wijken voor ‘zwarte’ bewoners – en vice versa. Vergroting van de toegang van mensen uit sociaal-economisch lagere klassen tot de arbeids- en de woningmarkt en het gericht werken aan meer sociale samenhang in de wijken zijn positieve mogelijkheden om Rotterdam tot een stad te maken waar alle Rotterdammers zich thuis voelen. In plaats van tegenstellingen te scheppen en aan te scherpen moeten wij op zoek, niet naar wat ons scheidt, maar naar wat ons bindt. Dat is het gemeenschappelijk belang van ‘oude Rotterdammers’ en ‘nieuwe Nederlanders’. Tegelijkertijd mogen we dan ook van de nieuwkomers een grote krachtsinspanning vragen om geboden kansen ook daadwerkelijk aan te grijpen. Om de Nederlandse taal alsnog te leren, om beter kennis te nemen van en zich te houden aan de normen die wij in dit land tezamen hebben vastgesteld, om ook zelf het isolement af te werpen en maximaal deel te nemen aan de samenleving,

Heel Rotterdam vooruit

Anderhalf miljoen nieuwe Nederlandse horen er al lang bij. Nu moeten we eindelijk eens de voorwaarden scheppen dat ze ook met recht het gevoel krijgen erbij te horen. Daarin kunnen we alleen slagen in een dialoog tussen alle bevolkingsgroepen, autochtonen en allochtonen. Te veel integratieplannen en wettelijke

Heel Rotterdam vooruit

maatregelen – van links tot rechts – passeren nu de revue die te eenzijdig uitgaan van de visie van ‘de politiek’ op ‘de problemen’, te vaak een visie ook van ‘de witten’ op ‘de zwarten’.

Ook de SP heeft de wijsheid niet in pacht. In deze notitie doen wij een groot aantal voorstellen waarvan wij denken dat ze de problemen in onze samenleving – de symptomen én de oorzaken – effectief te lijf kunnen gaan. Maar of deze (of andere) voorstellen voldoen, zal eerst vastgesteld moeten worden in een discussie met alle betrokkenen. Daarop willen wij ons in eerste instantie richten.

2 De koers

2.1 Inkomen en werk

De inkomens zijn ongelijk verdeeld. Rotterdam heeft de meeste huishoudens met een laag inkomen (rond het sociaal minimum), namelijk 22 procent ofwel zo'n 61.000 huishoudens. Niet-westerse allochtonen lopen duidelijk meer risico op armoede dan autochtonen. In 2000 had 33 procent van de niet-westerse allochtone huishoudens in Nederland een laag inkomen, terwijl bij de autochtone huishoudens het aandeel lage inkomens 11 procent bedroeg. De oorzaak van het hoge armoederisico onder niet-westerse allochtonen ligt in hun ongunstige arbeidsmarktpositie (laagbetaalde banen, hoge uitkeringsafhankelijkheid), het geringe aantal tweeverdieners binnen deze groep en het feit dat de gepensioneerden onder hen vaak geen volledige AOW hebben opgebouwd.

Het huidige Rotterdamse college van B & W wil de armoede bestrijden door mensen met lage inkomens te weren (alleen bouwen voor de rijken, 'de stad op slot'), zodat ingezet kan worden op de huidige bewoners. Voor die huidige bewoners wordt echter óók minder aan armoedebestrijding gedaan. Met de nieuwe wet Werk en bijstand (WWB) bijvoorbeeld heeft Rotterdam bijna 18 miljoen euro minder te besteden voor bijzondere bijstand. De duurzame gebruiksgoederenregeling komt te vervallen. Daarvoor in plaats komt een speciale (landelijke) toeslag, de zogeheten langdurigheidtoeslag, voor mensen die langer dan vijf jaar een bijstandsuitkering hebben. Deze toeslag is er echter niet voor mensen van 65 jaar en ouder. Rotterdam maakt géén gebruik van de mogelijkheid in de WWB om de duurzame gebruiksgoederenregeling voor deze groep te handhaven. Eerder zijn al de ambities van de schuldhulpverlening bijgesteld en is de formulierenbrigade in oorspronkelijke opzet gewijzigd, waardoor geen huisbezoeken meer plaatsvinden. Mensen met een handicap en chronisch zieken moeten sinds 2004 ook meer betalen voor vervoer op maat.

Op alle terreinen komt er minder budget voor hulp aan minder draagkrachtige Rotterdammers.

Onze visie

Armoede is een belangrijk maatschappelijk vraagstuk. Armoede gaat gepaard met sociale uitsluiting en het ontbreken van perspectief op verbetering, met verminderde gezondheid en levensverwachting, met mindere kansen voor kinderen in het onderwijs, met verhoogd risico van ontsporing en criminaliteit. Wie iets wil doen aan sociale problemen in de stad, moet met voorrang de armoede aanpakken, die ook onevenredig veel allochtonen treft en een grote rem vormt op hun integratie. De beste remedie tegen armoede en sociale uitsluiting is een baan met een redelijk salaris. Mensen ontplooiën zich door werk, werk genereert inkomen. Door te werken, leveren mensen tevens een bijdrage aan de samenleving. Door te werken doen mensen mee in die samenleving. Als mensen niet werken en hun kinderen ook weer niet, dan dreigt er een onderklasse te ontstaan, waarin niet-werken tot norm verheven is.

Het is maatschappelijk zeer ongewenst dat er mensen aan de kant blijven staan. Te meer omdat er enorm veel nuttig en noodzakelijk werk te doen is, in onderwijs en welzijn, in zorg en veiligheid, in allerlei andere publieke taken. Overall in de maatschappij kunnen we mensen gebruiken die een handje helpen, hun ambitie, hun energie en creativiteit inzetten. We moeten iedereen maximaal motiveren om mee te doen. Daar is een sturende en faciliterende overheid voor nodig, die fors durft te investeren; niet een overheid die zoveel mogelijk overlaat aan de vrije markt. De markt is alleen geïnteresseerd in de zogenaamde krenten uit de pap, zaken die winstgevend geëxploiteerd kunnen worden.

Wie werkt, moet daarvoor ook normaal betaald worden. Mensen met gesubsidieerde banen doen belangrijk maatschappelijk werk en hebben doorgaans een volwaardige baan. De huidige vacaturestop op gesubsidieerde arbeid moet worden opgeheven. De gemeente moet financiële middelen zoeken om de dreigende ontslagen met name in de welzijnssector van mensen met ID-banen te voorkomen. Op termijn moeten zoveel mogelijk Wiw- en ID-banen worden omgezet in reguliere banen tegen een normaal CAO-functieloon. Dat kan door de middelen die nu besteed worden aan loonkostensubsidies rechtsstreeks toe te kennen aan lagere overheden, zorg- en onderwijsinstellingen. ‘Werken met behoud van uitkering’ en invoering van een zogenaamde ‘schaal 0’ bestendigen de armoede en moeten daarom afgewezen worden. Iedereen die maatschappelijk nuttige arbeid verricht, heeft het recht op een arbeidscontract met bij de functie behorend schaalniveau en perspectief op doorgroei.

Nadat tientallen jaren de inkomensverschillen in Nederland enorm zijn toegenomen – en daarmee de verschillen in maatschappelijke kansen – is het hoog tijd voor een grootschalige nivellering. De topinkomens kunnen fors omlaag en de opbrengst daarvan moet ingezet worden op de laagste inkomens te verhogen. Meer inkomen aan de onderkant leidt tot betere keuzemogelijkheden voor mensen op het gebied van huis-

vesting, onderwijs, sociale en culturele activiteiten, deelname aan het maatschappelijk leven. Een belangrijke voorwaarde om de integratie van bevolkingsgroepen te bevorderen.

Te veel maatschappelijke instellingen zijn nu bijna volledig afhankelijk zijn van sponsors en vrijwilligers om te overleven en hun werk goed te kunnen doen. Waar wij vaststellen dat instellingen een onmisbare maatschappelijke functie vervullen, moeten wij deze taken normaal financieren. Het is beter de winsten van bedrijven af te romen voor de bekostiging van deze maatschappelijke taken, dan aan deze bedrijven over te laten welke zaken zij willen sponsoren en welke niet. Inschakelen van vrijwilligers is en blijft een prima zaak, maar voor de continuïteit van de instellingen is een professioneel raamwerk onontbeerlijk. Voor de financiering daarvan moet de overheid niet weglopen.

Nivellering is ook hard nodig waar het gaat om de verschillen in waardering van hand- en hoofdarbeid. Het ambachtswerk van de monteur, loodgieter, bouwvakker enz. verdient meer waardering, ook in geld, al was het maar om het tekort aan vaklieden op te heffen. Betere waardering en een hogere status van ambachtswerk zullen vanzelf leiden tot een betere waardering van het VMBO en het beroepsonderwijs. Daarvoor is ook nodig dat bedrijven voldoende leerwerkplaatsen aanbieden.

Gelijke kansen en gelijke behandeling zijn essentieel, ook als het gaat om integratie. Mensen met verschillende herkomst, kleur of godsdienst moeten gelijke kansen hebben op een baan als zij daarvoor gelijke kwalificaties hebben. Op de arbeidsmarkt wordt nog te veel gediscrimineerd. Dat is niet alleen nadelig voor allochtone werkzoekenden, het is ook nadelig voor de bedrijven zelf. Verstandige organisaties zorgen er zelf voor dat hun personeel een afspiegeling vormt van de lokale bevolking. Als een instelling of bedrijf dezelfde diversiteit kent als de stad, kan ze haar beleid of product optimaal afstemmen op de behoefte van de bevolking. En die diversiteit moet dan ook door het hele loongebouw lopen. De gemeente zelf moet hierin een voorbeeldfunctie vervullen. Waar openlijk gediscrimineerd wordt, moet de overheid, ook de gemeente Rotterdam, dat actief tegengaan.

Om te zorgen voor maximale arbeidsparticipatie moeten er ook goede regelingen zijn voor de combinatie van 'arbeid en zorg'. Dus goede kinderopvang, mogelijkheid om mantelzorg te verrichten door flexibele arbeidstijden.

Er zijn ook altijd mensen die niet kunnen werken. Met de toenemende werkloosheid zullen groepen die minder kans op werk hebben, nu nog moeilijker aan de bak komen. Ook deze mensen zullen over een redelijk inkomen moeten beschikken om actief deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk leven. Inkomensbeleid en armoedebestrijding zijn uitgesproken taken voor de landelijke overheid. Dat neemt niet

Heel Rotterdam vooruit

weg dat ook een gemeente prioriteit kan geven aan bestrijding van armoede en sociale uitsluiting in plaats van armen uit haar stad te weren.

Onze voorstellen

- De vacaturestop op gesubsidieerde arbeid moet worden opgeheven en de gemeente moet financiële middelen zoeken om de dreigende ontslagen hier met name in de welzijnssector te voorkomen. Gesubsidieerde arbeid binnen een bepaalde termijn omzetten in reguliere arbeid tegen een normaal CAO-loon.
- Geen invoering van ‘werken met behoud van uitkering’ en een zogenaamde ‘schaal 0’. Iedereen die maatschappelijk nuttige arbeid verricht heeft het recht op een arbeidscontract met bij de functie behorend salarisoniveau (conform CAO en functiewaarderingssysteem) ten minste beginnend in schaal 1.
- Gelijke kansen en gelijke behandeling. Verstandige organisaties zorgen ervoor dat ze een afspiegeling zijn van hun lokale bevolking, door het hele loongebouw gemengd. Discriminatie actief tegengaan.
- Goede regelingen voor ‘arbeid en zorg’, zoals adequate kinderopvang, mogelijkheid om mantelzorg te kunnen verrichten door flexibele arbeidstijden.
- Meer leerwerkplaatsen in gewone bedrijven.
- Maatschappelijke instellingen niet afhankelijk maken van sponsors om te overleven. Werken met vrijwilligers is prima maar voor de continuïteit van de instellingen is een professioneel raamwerk onontbeerlijk.
- Extra investeringen in onderwijs en welzijn, in zorg, veiligheid en in allerlei andere publieke taken waar mogelijk door de gemeente zelf en daarnaast moet de gemeente zich hiervoor hard maken bij het Rijk en de VNG
- Verruiming gemeentelijk armoedebeleid, door onder meer handhaving duurzame gebruiksgoederenregeling voor 65-plussers, handhaving formulierenbrigade in oude stijl en uitbreiding naar meer wijken, opvoeren ambities schuldhulpverlening, afschaffen eigen bijdrage voor noodzakelijke basisvoorzieningen als thuiszorg.
- Actiever gemeentelijk armoedebeleid, door onder meer huisbezoeken aan alle Rotterdamse ouderen met lage inkomens, interventieteams armoedebestrijding gericht op gezinnen met kinderen en een laag inkomen.
- Ondersteuning van ouderen en gehandicapten, door onder meer de handhaving en bewaking van de (financiële) toegankelijkheid van welzijnsvoorzieningen voor ouderen (zoals maaltijdservice).
- Tegengaan van sociale uitsluiting door onder meer verhoging vergoedingen vrijwilligers en OK(onbenutte kwaliteiten)-project; uitbreiding alle projecten die sociaal isolement van allochtone vrouwen bestrijden, zoals buurtmoeders, LOV (leer- en ontmoetingsproject voor vrouwen).

2.2 Huisvesting

Mensen met lagere inkomens hebben weinig keuze bij hun huisvesting. Dat geldt voor veel allochtonen. Velen belanden in wijken met lage huren en verlaten de wijk niet meer. Hoewel we in achterstandswijken dezelfde problemen zien als vroeger – een opeenstapeling van armoede, slechte behuizing, lage opleiding, hoge werkloosheid, uitzichtloosheid, vervuiling, vandalisme en criminaliteit – zijn deze problemen versterkt en hebben ze ‘een kleur’ gekregen. Bovendien leidt de ruimtelijke concentratie van migranten in achterstandswijken tot beperkte ontmoetingskansen tussen allochtonen en autochtonen en staat ze integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving in de weg.

De gemeente Rotterdam richt haar woonbeleid al jaren op bouwen voor de rijken. Dit beleid is ingezet door het vorige college en versterkt door het huidige. Men denkt daarmee een einde te maken aan het vertrek uit de stad van mensen die op zoek zijn naar middeldure en dure woningen plus prettige woonomgeving.

Elk jaar verlaten ongeveer 30.000 mensen Rotterdam. Circa 60 procent van hen heeft een modaal of bovenmodaal inkomen. Een zelfde aantal van ongeveer 30.000 mensen vestigt zich jaarlijks in Rotterdam, en daarvan heeft 50 procent een modaal of bovenmodaal inkomen. De stad verliest zo aan koopkracht. Elk jaar groeit zo het aantal Rotterdammers met een inkomen beneden modaal met drieduizend.

Bovendien zou er – volgens de gemeentelijke Woonvisie, waarin een vergelijking is gemaakt tussen inkomens van huishoudens en woningwaarden – een overschot zijn van 58.000 goedkope woningen én een tekort van 18.000 middeldure en 48.000 dure woningen.

Een van de oorzaken zou zitten in het goedkoop ‘scheef wonen’. Eén op de vier Rotterdamse huishoudens blijft wonen in woningen die eigenlijk bedoeld zijn voor huishoudens met een lager inkomen. Dat vergroot de druk op de onderkant van de woningmarkt, terwijl er op zich ruim voldoende woningen in de stad zouden zijn voor mensen met een lager inkomen. In 1998 werden 53.000 goedkope huurwoningen (25 procent van het totaal) bewoond door mensen die meer kunnen betalen. Zo houdt een deel van deze groep het goedkope huursegment bezet, en vaak juist het hoogwaardige deel daarvan. Dit heeft een stagnerend effect, aldus de gemeentelijke Woonvisie.

De gemeente Rotterdam heeft daarom besloten in de komende vijftien jaar binnen en buiten de Ruit alléén woningen te bouwen in de prijsklasse middelduur en duur (drieduizend woningen per jaar).

Daarnaast sloopt Rotterdam als geen ander. Vorig jaar zijn 1915 woningen gesloopt. In geen enkele andere gemeente gingen – volgens de CBS-rapportage van 26 maart 2004 – zo veel huizen tegen de vlakte. En de gemeente gaat daarmee door. Vooral in de deelgemeenten Hoogvliet, IJsselmonde, Charlois, Feijenoord, Kralingen/Crooswijk en Delfshaven staan de komende tien jaar grote herstructureringsoperaties

Heel Rotterdam vooruit

op stapel. De sloopplannen in deze wijken tellen voor de komende vier jaar op tot gemiddeld 1800 woningen per jaar, ruim 20.000 in de komende tien tot vijftien jaar. Het is aan de corporaties om de bewoners te herhuisvesten, volgens het college.

Ook bij herstructurering is het uitgangspunt dat alleen nieuwbouw plaatsvindt in de prijsklassen middelduur en duur. Afwijken van dit uitgangspunt is alleen mogelijk in uitzonderingsgevallen en met een goede onderbouwing. In principe is er geen terugkeergarantie. Huishoudens met een laag inkomen die vanwege herstructurering gedwongen moeten verhuizen, hebben in de woonruimteverdeling wel voorrang op andere woningzoekenden.

Rotterdam wil ook de verkoop van huurwoningen krachtig doorzetten. In 2002 zijn er ruim 1200 woningen verkocht, in 2003 zullen dat er tussen 1500 en 2000 zijn.

Volgens de Rotterdamse plannen zal in de komende vijftien jaar de voorraad goedkope woningen afnemen met 10 procent. (21.645 woningen minder dan de nu in totaal 224.640). En komen er ruim 25.000 middeldure woningen en 19.000 dure woningen bij. De nu in totaal 161.460 woningen in de sociale huursector zullen verminderen met 33.885 woningen (20 procent).

Woningvoorraad naar woningwaarde				
voorraad	totaal	goedkoop (€ 105.000)	middel	duur (boven € 220.000)
2002	286.530	78,4%	19,1%	2,5%
2006	292.030	75,1%	20,9%	4,1%
2010	297.830	71,8%	22,6%	5,6%
2017	309.430	65,6%	25,9%	8,5%

In de volkswijken worden dus veel betaalbare huurwoningen gesloopt en van goedkoper bouwen in duurderre wijken is geen sprake.

Onze visie

Er moeten veel meer betaalbare woningen worden gebouwd, waarbij ook de duurderre wijken ‘open’ moeten, zodat ook mensen die afhankelijk zijn van sociale woningbouw meer keuzevrijheid krijgen in welke wijk ze willen gaan wonen. Dit is een absolute voorwaarde om het fenomeen ‘zwarte’ en ‘witte’ wijken

tegen te gaan. Een betere spreiding is absoluut noodzakelijk om het contact tussen bevolkingsgroepen te bevorderen en daarmee de integratie.

Dat er al meer dan voldoende goedkope woningen zouden zijn als we maar een einde maken aan het zogenaamde scheef wonen, is een illusie. Veel jonge scheefwoners blijven waar ze zijn vanwege de hoge prijzen van koopwoningen, zij wonen liever in een goede huurwoning dan dat zij krom moeten liggen voor een koophuis. Oude scheefwoners blijven in de wijk omdat hier hun kinderen zijn opgegroeid en zij hier hun sociale relaties hebben. Het is een onverantwoord idee tienduizenden uit hun woning te willen verdrijven enkel en alleen omdat ze niet een maximaal deel van hun inkomen aan woonlasten uitgeven. (volgens de definitie van VROM zou je scheefwonen als je inkomen meer dan 19.000 euro per jaar is en je huur minder dan 358 euro per maand, ofwel je minder dan 22 procent van je inkomen uitgeeft aan wonen).

Als we zouden nastreven dat in wijken met goedkope woningen alléén nog mensen met de laagste inkomens wonen, zou dat leiden tot een verdere opsplitsing van de stad in rijk en arm, vaak synoniem aan wit en zwart. Ook het college zelf pleit in de nota 'Rotterdam zet door' voor behoud van huishoudens met een relatief hoog inkomen voor bepaalde buurten en wijken. Dit zou moeten gebeuren door het vervallen van de passendheidseisen naar inkomen en huishoudengrootte voor een groot deel van het aanbod van de Rotterdamse woningcorporaties.

Als er dan bovendien 1800 goedkope woningen per jaar verdwijnen door sloop, én de verkoop van huurwoningen wordt opgevoerd tot 1500 à 2000 per jaar, zal er een enorme druk ontstaan op de goedkope woningmarkt. Uit het Woonruimteverdelingssysteem blijkt die druk er al te zijn. In 2001 groeide het aantal woningzoekenden, 50.000 personen zochten een (andere) goedkope huurwoning, op een aanbod van 7000. In 2003 kwamen bijvoorbeeld 305.354 racties binnen op de 1499 woningadvertenties die ComWonen, één van de grootste corporaties in de regio, in de woonkrant plaatste – gemiddeld 204 reacties per advertentie. Rotterdam heeft dus geen overschot aan betaalbare woningen, maar een tekort.

De sloopplannen dienen dan ook drastisch te worden teruggebracht. In veel buurten gaat het om redelijke woningen waar renovatie nog goed mogelijk is, of die zelfs recentelijk zijn gerenoveerd. Slopen moet je alleen doen waar dat fysiek nodig is: sloop geen huizen die nog in goede staat zijn en prima gerenoveerd kunnen worden, zoals in Nieuw-Crooswijk.

Als er tóch gesloopt moet worden, dan moet het verlies van goedkope woningen in de wijk zelf of elders worden gecompenseerd. De herstructurering kan zo ook worden aangegrepen om mensen met lage inkomens mogelijkheden en keuzes te geven te verhuizen naar wijken met hogere huren (in combinatie met huurverlaging en/of hogere huursubsidie), zodat tevens de toenemende segregatie aangepakt kan worden.

Ook zal meer geïnvesteerd moeten worden in infrastructuur en wijkvoorzieningen om de leefomgeving van de bestaande bewoners te verbeteren en differentiatie te bevorderen.

Heel Rotterdam vooruit

De gemeente is nu eerder geneigd te slopen in plaats van te renoveren, omdat bij de bouw van een nieuwe wijk de infrastructuur en leefomgeving vaak meteen wordt meegenomen door de projectontwikkelaar in ruil voor de bouw van dure, lucratieve woningen. Om dit voordeel van sloop boven renovatie weg te nemen, moet het herstructureringsbudget van corporaties en gemeente ten goede komen aan renovatie én aan de leefbaarheid van de wijk.

Waar zich de mogelijkheid voordoet, is het niet verkeerd binnen achterstandswijken ook duurdere nieuwbouw te plegen. Die woningen moeten dan met name bestemd worden voor mensen uit de wijk zelf. Zo wordt tegengegaan dat meer ‘geslaagde’ wijkbewoners de wijk verlaten enkel vanwege hogere woonwensen, mensen die in hun eigen wijk juist een belangrijke voorbeeld- en voortrekkersrol kunnen vervullen. Duurdere nieuwbouw voor rijke mensen van buiten de buurt zal niet snel bijdragen aan de sociale cohesie; de kans is groot dat dit eilandjes blijven. Bovendien blijkt al te vaak dat deze huizen dan ook moeilijk verkoopbaar zijn voor deze groep.

De lokale overheid heeft op dit moment weinig middelen om een meer evenwichtige samenlevingsopbouw te realiseren. In de afgelopen vijftien jaar is de volkshuisvesting volledig aan De Markt overgedaan. De gemeente heeft niets meer te zeggen over het Woningbedrijf Rotterdam (WBR) en de woningcorporaties zijn nauwelijks meer te onderscheiden van projectontwikkelaars en bouwen huizen waarop ze het meest verdienen.

De gemeente dient weer meer regie over al deze vraagstukken te krijgen. Bijvoorbeeld door het oprichten van een nieuw woningbedrijf of het OBR (Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam) meer bevoegdheden en ruimte te geven voor het opkopen van grond en huizen. Daarbij moet de gemeente duidelijk zelf de regie in handen houden.

De gemeente zal ook hardere afspraken moeten maken met de woningcorporaties over sociale woningbouw, het stoppen van de verkoop van sociale woningbouw én over eventuele huurverlagingen om daarmee die wijken te openen voor mensen voor wie de buurten nu ‘op slot’ zitten. Een goede voorzet hiervoor kwam al van de heer Kromwijk, directeur van Woonbron-Maasoevers, die in maart 2004 voorstelde de huren in sommige gebieden te verlagen en zo de spreiding van lage inkomens te bespoedigen. Wel moet voorkomen worden dat de huren weer stijgen zodra zich een rijkere huurder aandient: de gemeente zal dus van deze woningen structureel sociale huurwoningen moeten maken.

Door dit in alle gemeenten in de regio te doen, ontstaat er werkelijk een spreidingsbeleid voor mensen met lage inkomens in de regio. Op dit moment wordt de bouw van sociale huur in de randgemeenten echter als excuus gebruikt om in Rotterdam niet meer in de lagere sectoren te bouwen. Toch wordt ook in de randgemeenten slechts 20 tot 40 procent sociale huur gebouwd. Om te zorgen voor fatsoenlijke huizen voor alle Rotterdammers, moeten we dus vooral ook in Rotterdam betaalbaar bouwen en huren verlagen en niet afhankelijk zijn van de randgemeenten.

Onze voorstellen

- Oprichting van een nieuw gemeentelijk woningbedrijf of uitbreiding bevoegdheden OBR zodat de gemeente zélf weer betaalbare huizen kan bouwen voor de groepen waarvoor dat nodig is.
- Meer zeggenschap gemeente over de woningcorporaties én hun reserves en over particuliere huisbazen (bijvoorbeeld wat betreft verkoop en bouw sociale huurwoningen en het dwingen tot onderhoud).
- Meer gebruik maken van mogelijkheid grond (en dus huizen) te onteigenen of verbeurd te verklaren in bepaalde situaties, zoals drugspannen of verwaarlozing. Het algemeen belang gaat vóór het financieel belang van de eigenaar.
- Bouw in nieuwbouwwijken minstens twee keer zo veel betaalbare huizen als vrije-sectorwoningen.
- Herwaardering gemeentelijke sloopplannen door nieuwe analyses van woonkwaliteit en opknappmogelijkheden.
- Eventuele sloopplannen van betaalbare woningen moeten hand in hand gaan met herhuisvesting door middel van compensatie door de bouw van betaalbare woningen.
- Minimaal 70 procent van de zittende bewoners moet met sloopplannen instemmen, anders wordt sloop verboden. Daarna moeten sloopplannen onderworpen worden aan een onafhankelijke afweging van (deel)gemeenten.
- Er moeten dwingende afspraken komen om herstructureringsbudgetten ten goede te laten komen aan renovatie én aan de wijk.
- Bewonersorganisaties moeten eerder en actiever worden betrokken bij herstructureringsplannen en overige plannen met de wijken.
- Meer gebruik maken van het gemeentelijk woonlastenfonds om huurwoningen in ‘dure’ wijken toegankelijk te maken voor mensen met lage inkomens, tegelijkertijd moet de gemeente er bij het Rijk op aandringen de huursubsidieregels te verruimen opdat de keuzevrijheid van mensen met lagere inkomens vergroot wordt.
- Er moeten dwingende afspraken gemaakt worden met woningcorporaties om verkoop van sociale huurwoningen in ‘duurdere’ wijken tegen te gaan. In achterstandswijken kan verkoop overwogen worden in sociale cohesie bevorderende projecten via maatschappelijk gebonden eigendom.
- Er moeten dwingende afspraken komen met woningcorporaties over huurverlaging van duurdere huurwoningen in de wijken buiten de ruit (Hillegersberg, Nieuw Terbregge, Nesselande, Prins Alexander, Hoogvliet, IJsselmonde, Overschie). Deze woningen worden structureel toegevoegd aan de sociale woningbouw.
- Nieuw gemeentelijk toewijzingsbeleid instellen dat zich richt op de doorstroming van mensen met lage inkomens naar ‘duurdere’ wijken (via criteria inkomen, opleiding). In achterstandswijken kan het toewijzingsbeleid zich mede richten op het versterken van de sociale structuur en cohesie in de wijken door hier vrijgekomen woningen in eerste instantie voor woningzoekenden uit de wijk beschikbaar te stellen.

2.3 Onderwijs

Het opleidingsniveau in Rotterdam is relatief laag in vergelijking met andere grote steden. In 2001 lag het opleidingsniveau van éénderde van de werkenden op mavo-niveau of lager. In bijvoorbeeld Amsterdam was dat minder dan een kwart. Bij werklozen zijn de verschillen nog scherper. Rotterdamse werklozen hebben voor 72 procent een mavo-opleiding of lager, terwijl Amsterdamse of Utrechtse werklozen juist voor 72 procent bóven mavo-niveau zitten.

Ook de cijfers over vroegtijdig schoolverlaten spreken voor zich. Elk jaar vallen er 4500 jongeren buiten de boot. Een deel stopt voortijdig met het Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs en een groter deel nog verlaat voortijdig het Regionaal Opleidingen Centrum. In Rotterdam verlaat één op de vier jongeren in de leeftijd van 17 tot 23 jaar voortijdig het onderwijs en heeft dus geen startkwalificatie (diploma havo, vwo of niveau 2 beroepsonderwijs). Het aantal voortijdige schoolverlaters is inmiddels wel aan het dalen, van 5,8 procent (van alle 5- tot 23-jarigen) in 1999/2000 tot 4,9 procent in 2001/2002.

Het aantal vroegtijdige schoolverlaters bestaat voor tweederde uit allochtone jongeren. Het ontbreken van een startkwalificatie maakt hen kwetsbaar op de arbeidsmarkt. Dit zijn zeer zorgwekkende cijfers.

Nu is Rotterdam van oudsher een ‘werkstad’. Vooral na de oorlog was het van belang de stenen weer te stapelen. Van alle kanten werden arbeidskrachten aangetrokken. Ook in de jaren na die wederopbouw werd de economische groei vooral aangejaagd door industrie en scheepvaart, de chemie, het Westland en de haven, sectoren waarin het opleidingsniveau van minder belang was. Bovendien heerste er de gedachte dat je als je voor een dubbeltje geboren bent toch nooit een kwartje zal worden.

Heel langzaam is daarin verandering gekomen. Maar intussen liggen de tijden dat fors geïnvesteerd werd in hoger onderwijs ook weer achter ons. Terwijl toen kinderen van laag opgeleide ouders in toenemende mate in staat werden gesteld met een studiebeurs te studeren, zien we nu een omgekeerde beweging richting elite-onderwijs.

Als we in deze context het integratieaspect bekijken, zien we dat door verschillende mechanismen (ouderbijdrage, gewichtenregeling, geen acceptatieplicht) een aantal kansrijke witte scholen ‘gesloten’ zijn voor kinderen met een achterstand en dat het bestaan van ‘witte’ en ‘zwarte’ scholen ook niet bevorderlijk is voor de integratie.

Ook zien we dat allochtonen in Rotterdam nog steeds een achterstand hebben op autochtone leeftijdgenoten in onderwijsprestaties, het bereik van ‘hogere’ schooltypen binnen het voortgezet onderwijs, de slaagpercentages en het bezit van een startkwalificatie bij het verlaten van het onderwijs.

Hoewel het onderwijsniveau van de migranten-leerlingen is gestegen, komen nog steeds relatief veel

allochtone leerlingen terecht op het VMBO. Ook in Rotterdam komen niet-westerse allochtonen vaker op VMBO-scholen terecht. Dit is te zien aan de verdeling van cumi-leerlingen (leerlingen waarvan één ouder niet in Nederland is geboren). Deze zijn sterker dan gemiddeld vertegenwoordigd in de ‘lagere’ schooltypen: het praktijkonderwijs, het leerwegondersteunend onderwijs en de andere leerwegen binnen het VMBO.

Het VMBO kampt bovendien met een negatief imago en onvoldoende middelen. Uit een hoorzitting van de raadscommissie Sociale zaken en onderwijs voor mensen uit het VMBO bleken als grootste problemen: lerarentekort, huisvestingsproblemen (oude gebouwen, huisvestingsnormen die niet aansluiten op praktijk), opvang zorgleerlingen (opvangmogelijkheden, te grote klassen, te weinig aandacht voor pedagogiek, begeleiding en aanpakken van taalachterstanden), bureaucratie. Te veel leerlingen kiezen voor ‘witte boorden’-richtingen, te weinig voor techniek.

Groot achterliggend probleem is het geringe maatschappelijk aanzien van het lage beroepsonderwijs, vanwege de lage (financiële) waardering van ambachtelijk werk in Nederland. Ook allochtone ouders kregen al snel door dat alleen de zwakkere leerlingen naar het VMBO gaan en sturen als het maar even kan hun kind naar brugklassen van havo/vwo of een nog bestaande categorale mavo. Zo is de VMBO een school vergaarput geworden voor voor de zwakkere of moeilijke leerlingen.

Daarbij komt dat het accent te veel op de theorie is komen te liggen en leerlingen vakken niet meer op verschillende niveaus kunnen volgen en afronden.

Met het oog op het integratieaspect kunnen we ook constateren dat anderhalf keer zoveel allochtone jongeren uitvallen als autochtone jongeren. Dat heeft niets te maken met etniciteit, genetische aanleg of cultuur. Keer op keer wijzen onderzoeken in de VS, maar ook in Nederland uit dat etniciteit niet van invloed is op onderwijsprestaties. De opleiding van ouders en de leefomgeving van het kind zijn doorslaggevende factoren. En precies die factoren vallen bij veel allochtone kinderen negatief uit.

Maar er zijn ook positieve elementen te melden. In tegenstelling tot de berustende mentaliteit van weleer – waarin dus dat dubbeltje geen kwartje kon worden – hebben we in de allochtone gemeenschappen vaak te maken met ‘selfmade’-mensen, die een hoog ambitieniveau bezitten, dat aangeboord en gemotiveerd kan worden. Er zit veel potentie en talent waarvan de maatschappij kan profiteren! Helaas is marginaliseren, criminaliseren en generaliseren nou niet bepaald een manier om dit potentieel naar boven te halen.

Onze visie

Doel van het beleid moet zijn om voor elke Rotterdammer de kans te vergroten zich optimaal te ontwikkelen, om te emanciperen en een bijdrage te leveren aan de maatschappij. En daarin speelt onderwijs een zeer

Heel Rotterdam vooruit

wezenlijke rol. Als vanuit dit oogpunt de opbouw van de scholen bekeken wordt, is niet zomaar het mengen van zwart en wit het doel, maar is vooral die menging van gewicht, waar het gaat om de sociaal-economische achtergrond van de ouders.

Buurten én scholen met een sociaal-economisch gevarieerde samenstelling zijn dus een voorwaarde. Zover zijn we echter nog niet. In de tussentijd zullen er sturingsmechanismen nodig zijn om kansarmen toegang te geven tot kansrijke scholen, moeten kansrijke witte scholen opengebroken worden voor kinderen met een achterstand.

Segregatie in het onderwijs – het bestaan van ‘witte’ en ‘zwarte’ scholen – vormt een enorme rem op de integratie. Het is van het grootste belang van Rotterdammertjes van uiteenlopende herkomst op jonge leeftijd met elkaar omgaan en leren samen te leven en te werken. Dat is ook de beste remedie tegen de taalachterstand waarmee allochtone kinderen helaas vaak binnenkomen in het onderwijs. Met de opheffing van deze segregatie kan niet jong genoeg begonnen worden, bijvoorbeeld in de voorschoolse opvang en peuterspeelzalen.

Het bestaan van witte en zwarte scholen heeft alles te maken met het bestaan van witte en zwarte wijken. De segregatie in het onderwijs kan niet bestreden worden zonder de segregatie in huisvesting tegen te gaan. Als kansarme Rotterdammers (onder wie veel allochtonen) voor hun huisvesting aangewezen blijven op bepaalde ‘goedkope’ wijken, en de duurder wijken voor hen op slot blijven, wordt de segregatie – óók in het onderwijs – bestendig.

Veel wijken zijn het toeleveringsgebied van meerdere basisscholen. Ook in gemengde wijken zijn er zwarte scholen ontstaan naast zo goed als witte scholen. De mechanismen van segregatie zouden doorbroken kunnen worden als die verschillende basisscholen onderling afspraken maken over een gelijke verdeling van de kinderen, om op die manier te komen tot een zo evenwichtig mogelijke afspiegeling van school en kinderen in die wijk. Om samen naar school gaan te behouden, respectievelijk te bevorderen, moeten scholen een acceptatieplicht krijgen. De SP is van mening dat alle scholen toegankelijk moeten zijn voor alle leerlingen. Er moet een einde aan komen dat bijzondere scholen leerlingen kunnen weigeren, bijvoorbeeld op grond van hun godsdienst, levensbeschouwing of etniciteit.

De huidige gewichtenregeling (extra geld voor leerlingen met achterstand) levert een onbedoelde bijdrage aan de segregatie. Om dit te voorkomen, stellen wij voor om scholen die erin slagen gemengd te worden te belonen. Daartoe zou de landelijke gewichtenregeling moeten worden aangepast door de drempel voor achterstandsgeld weg te nemen en een plafond in te bouwen. Het wegnemen van de drempel maakt dat scholen gefinancierd worden voor elke leerling met achterstand en niet alleen voor een groep. Het inbouwen van een plafond betekent dat een school geen extra financiering voor het wegwerken van achterstanden

ontvangt als het percentage van bijvoorbeeld 70 procent wordt overschreden. Dit stimuleert een school ook om kinderen zónder achterstand toe te laten en niet alleen leerlingen ‘die extra geld’ meebrengen.

Het komt bij bijzondere scholen voor dat zij extra financiële bronnen kennen, onder andere door een hogere ouderbijdrage te vragen. Daardoor kunnen zij vaak meer doen dan de openbare scholen. Een systeem waarbij scholen wat het pure onderwijs betreft over voldoende gelijke financiële middelen kunnen beschikken, voorkomt discriminatie tussen openbaar en bijzonder onderwijs.

Vervolgens moet het onderwijs zo goed mogelijk aansluiten op werk en op de mogelijkheden tot latere zelfontplooiing. Met name het VMBO blijft hierin achter en verdient daarom onze speciale aandacht. Gedragsproblemen en orde houden vergen te veel aandacht. Het echt opleiden of onderwijzen is daarvan de dupe. Schaalverkleining van zowel scholen als klassen schept overzicht en ruimte. Er moet veel meer extra begeleiding komen voor de zogenaamde zorgleerlingen. Ook aparte opvang en opleiding van leerlingen met hardnekkige gedragsproblemen moet mogelijk gemaakt worden (speciaal onderwijs). Met name voor de basisberoepsgerichte leerweg (BBL) en de kaderberoepsgerichte leerweg (KBL) moet het onderwijs praktijkgericht worden. Passend, beroepsgericht onderwijs moet centraal staan. In de eerste twee leerjaren (de basisvorming) moeten minder theoretische vakken worden aangeboden. Net als in het oude VBO/Mavo-systeem moeten leerlingen vakken op verschillende niveaus kunnen volgen en afronden.

Er moet meer worden geïnvesteerd in het VMBO, bijvoorbeeld in huisvesting, meer ruimte zijn voor eigen beleid en visie ontwikkeld op statusverhoging: van VMBO naar polytechnisch lyceum.

Tenslotte is de SP van mening dat in het openbaar onderwijs onderwijs over godsdienst en levensbeschouwing of filosofie gegeven moet worden, ter vergroting van wederzijds begrip. Onderwijs in godsdienst moet apart gegeven en door geïnteresseerden zelf gefinancierd worden en naast het normale onderwijstraject plaatsvinden.

Levensbeschouwing hoort thuis in het lespakket van elke basis- en middelbare school en in het beroeps- onderwijs. Geschiedenis en maatschappijleer dienen aandacht te schenken aan het ontstaan en bestaan van bepaalde waarden en de daaruitvloeiende normen.

Onze voorstellen

- Scholen en de gemeente maken bindende afspraken om tot gemengde scholen te komen. Daartoe wordt per deelgemeente een centraal inschrijfplatform opgericht. Ouders met een kind dat naar groep 1 van de basisschool gaat, melden zich aan bij het Platform, om vervolgens in goed overleg tot een verantwoorde schoolkeuze te komen. Iedere school werkt met twee wachtlijsten: één voor leerlingen met van huis uit

Heel Rotterdam vooruit

minder kansen (te meten naar thuistaal en het opleidingsniveau van de verzorgende ouder, meestal de moeder) en één voor leerlingen met van huis uit meer kansen. Als het maximum aantal leerlingen van één van de twee wachtlijsten op een school is bereikt, wordt de eerstvolgende leerling van die categorie doorverwezen naar een andere school, bijvoorbeeld de school van de tweede keus van de ouders. De coördinator van het Platform is eindverantwoordelijk voor een evenredige verdeling van leerlingen over de diverse basisscholen. Er zijn scholen in Rotterdam die nu al met zelf opgelegde quota werken.

- In gemengde wijken waar zowel zwarte als witte scholen naast elkaar bestaan, worden deze scholen aangemoedigd met elkaar te fuseren. Daarbij moet de toegankelijkheid en kleinschaligheid wel op de voorgrond blijven. Nieuwe scholen dienen op strategische plaatsen gebouwd te worden, bijvoorbeeld op de grens van kansarme en kansrijke wijken (ondersteuning en stimuleren van initiatieven als Vereniging Initiatief Basisschool Kralingen, die bezig is met de oprichting van een gemengde school).
- Meer gebruik maken en stimuleren van al bestaande initiatieven van ouders zelf. Zoals bij de basisschool de Vierambacht in het Nieuwe Westen, waar een groep Nederlandse ouders het initiatief nam om met de schooldirectie van de toenmalige zwarte basisschool om de tafel te gaan zitten. De ouders gingen actief op zoek naar andere Nederlandse ouders die ook bereid waren hun kinderen naar de Vierambacht te sturen. En met succes, in maart 2003 opende de school haar vierde gemengde klas.
- Voor bijzondere scholen wordt een acceptatieplicht ingevoerd voor leerlingen waarvan de ouders de grondslag van de school niet onderschrijven. Hierover is onlangs een convenant afgesloten door enkele onderwijsorganisaties. Daarom staat negentig procent van de bijzondere scholen nu al open voor ‘andersdenkenden’.
- Uitbreiding van kinderopvang en peuterspeelzalen en voorscholen die goed toegankelijk zijn (ook financieel) voor kinderen met diverse achtergrond, waarbij een bereik van alle zogenaamde doelgroepkinderen moet worden nagestreefd.
- Uitbreiding en ondersteuning contactouders, schoolmoeders en buurtmoeders en projecten als Delmatur. Initiëren en motiveren van projecten, waar geslaagde jongeren de potentiële uitvallers ondersteunen bij hun studie of met stages. Stimuleren van brede school met financiering uit sociale middelen.
- Ouders worden bij het onderwijs betrokken en waar nodig wordt hun positie versterkt door bijvoorbeeld Nederlandse lessen, uitbreiding en gratis toegankelijk maken van volwasseneneducatie, hernieuwde VOS-aanpak.
- Meer investeren in verbetering van de lessen Nederlands in de voorschoolse opvang, het basisonderwijs en ook in het voortgezet onderwijs, zeker op VMBO-scholen. Ook veel zogenaamde autochtonen hebben een te gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal en versterking van taal is voor alle groepen van groot belang.
- Schaalverkleining en meer contacten tussen VMBO en de buurt (openstelling van school voor initiatieven van de buurt), huisbezoek, opname in onderwijskanszone.

- Goede voorlichting over vrijwilligheid ouderbijdragen en instellen van maximum ouderbijdragen. De gemeente moet er tevens bij het Rijk op aandringen op termijn de ouderbijdrage af te schaffen. Op die manier is het mogelijk dat kansarme kinderen meer toegang krijgen tot kansrijke scholen.
- Scholen met goede sociaal-economische menging belonen. Daarom moet de gemeente er bij het Rijk op aandringen de gewichtenregeling aan te passen door onder andere de drempel voor achterstandsgeld weg te nemen.
- Naamsponsoring voor scholen verbieden, eventuele schenkingen via een lokaal platform, dat zorgt voor evenredige verdeling.
- De gemeente moet er bij het Rijk op aandringen meer te investeren in het VMBO en klassen kleiner te maken, wat ten goede komt aan individuele aandacht, ordehandhaving en dus aan het onderwijsniveau zelf.
- De beroepsgerichte leerwegen in het VMBO praktijkgericht maken, voorzover hier geen eigen beleid gemaakt kan worden er bij het Rijk op aandringen om in de basisvorming minder theoretische vakken aan te bieden evenals de mogelijkheid eindexamenvakken op verschillende niveaus te volgen en af te ronden.
- Extra begeleiding voor de zogenaamde zorgleerlingen in het VMBO, eventueel in aparte voorzieningen met kleine klassen en praktijkgerichte vakken waarbij deze leerlingen hun opleiding aan een instelling kunnen afronden.
- Voortijdige schooluitval van jongeren wordt het beste tegengegaan door goed, passend en kleinschalig onderwijs te bieden. Daarnaast moet er actieve signalering zijn van jongeren die toch uitvallen. De gemeente moet zorgen voor verplichte opvang van drop-outs waarbij hen een passend leer- en/of werktraject wordt geboden (inspanningsverplichting gemeente).

2.4 Zorg en maatschappelijke opvang

Zelfs gezondheid is ongelijk verdeeld. Arme mensen leven twaalf jaar langer in slechte gezondheid dan rijke mensen. Zij sterven 3,5 jaar eerder. Inwoners van grote steden – en dan vooral bewoners van achterstandswijken – zijn minder gezond dan de inwoners van de rest van Nederland. De levensverwachting van de bewoners van de grote steden blijft achter bij de rest van Nederland. Dit is vooral het gevolg van de opstapeling van gezondheidsproblemen in de achterstandswijken. Zo is de kans om voor het 65ste jaar te overlijden in een achterstandswijk 50 procent groter dan in een welgestelde wijk. Dit komt doordat in deze wijken relatief veel mensen met een lage sociaal-economische status en veel allochtonen wonen. Beide groepen hebben een minder goede gezondheidstoestand. Daarbovenop lijkt het wonen in een achterstandswijk van een grote stad een extra risico voor de gezondheid van de bewoners. Hiermee is de wijk niet alleen vindplaats van gezondheidsachterstanden, maar ook oorzaak.

Vanaf de jaren zeventig blijft de levensverwachting van de bewoners van de vier grote steden achter bij de rest van Nederland. In 2002 is het aantal overledenen, gecorrigeerd voor leeftijd, onder mannen in Rotterdam iets hoger dan in de andere drie steden. Het aandeel van de mensen dat zichzelf gezond vindt, ligt in Rotterdam lager dan in de drie andere grote steden. Het aandeel van de Rotterdammers, dat de eigen gezondheid als goed ervaart, is sinds 1996 langzaam maar zeker steeds verder afgenomen, van 76 procent in 1996 naar ruim 60 procent in 2004. In Rotterdam zijn de verschillen in gezondheidsbeleving tussen groepen met verschillende sociaal-economische situatie (SES) erg groot. Van de laag opgeleide Rotterdammers ervaart slechts iets meer dan de helft zijn of haar eigen gezondheid als goed, van de mensen met een midden SES ruim 70 procent en van de mensen met hoge SES bijna 80 procent.

Terwijl de gezondheidszorg extra ingezet zou moeten worden voor mensen met gezondheidsachterstanden, worden juist vooral achterstandswijken in Rotterdam geconfronteerd met de huisarts- en tandartstekorten. Sociale complexiteit, culturele diversiteit en communicatie leiden tot hoge werkdruk voor eerste-lijnswerkers in de achterstandswijken.

Daarnaast wordt de zorg door de maatregelen van het huidige kabinet minder toegankelijk voor mensen met een laag inkomen, die juist die zorg het hardst nodig hebben.

In Rotterdam bevindt zich een vrij grote groep mensen met ernstige, complexe problemen. Het gaat om mensen die verstoken blijven van hulpverlening, zichzelf verwaarlozen, verslaafd zijn, in een sociaal isolement verkeren, in de war zijn of overlast veroorzaken. Onder hen is een groot aantal verslaafden aan alcohol of drugs, niet zelden allochtoon.

Een deel van deze mensen leeft op straat. Daarnaast zijn er nog een groot aantal mensen die vanwege financiële (huurschuld) of sociale (echtscheiding) redenen op straat komen. Ook de vermaatschappelijking van de zorg (mensen zoveel mogelijk buiten de instellingen) zonder een sluitend netwerk van voorzieningen om deze mensen goed op te vangen, leidt tot een toename van dak- en thuisloosheid. Het aantal zwerfkinderen neemt toe, onder meer door voortijdig schoolverlaten en het ontbreken van voldoende en passende jeugdzorg. Rotterdam telt naar schatting tussen 3500 en 5000 dak- en thuislozen.

Onze visie

Vanwege de ongunstige omstandigheden en de cumulatie van problemen zijn mensen in achterstandswijken minder goed in staat om hun gezondheid op peil te houden. Naast het verbeteren van de omstandigheden is er een op specifieke behoeften en sociale situatie gerichte zorg en dienstverlening nodig. Er moeten integrale wijkteams komen (samenwerkingsverbanden van huisartsen, wijkverpleegkundigen en overige thuiszorg, fysiotherapeuten, maatschappelijk werk en ouderenadviseurs) gericht op verbetering van de ‘sociale kwaliteit’ en de effectiviteit van het werken aan gezondheid. Die teams moeten er op toezien dat iedereen de juiste zorg krijgt (indicatiestelling en begeleiding), andere instanties inschakelen bij sociale problemen en werken aan preventie.

Het zorgimpulsbeleid van de gemeente Rotterdam is hiertoe een eerste aanzet.

Het handhaven van de kwaliteit van en de solidariteit in de zorg is vooral een landelijke zaak. De gemeente zal echter alles moeten doen wat in haar vermogen ligt om de schade zoveel mogelijk te beperken. Waar nodig moet de gemeente ingrijpen om de financiële toegankelijkheid tot de zorg voor iedereen te garanderen.

De gemeente heeft een zorgplicht. Dit betekent dat zij moet zorgen voor opvangplekken voor alle dak- en thuislozen. Onder zorgplicht moet ook worden verstaan het voorkomen dat mensen op straat terechtkomen, bijvoorbeeld vanwege huurschulden. De zorgplicht eindigt niet bij bed, bad en brood. Er moet tevens aan gewerkt worden dak- en thuislozen zo snel mogelijk weer een plek te geven in de maatschappij.

De handel in harddrugs moet strafbaar blijven. In het kader van specifieke, op de persoon afgestemde programma's kan voor bepaalde verslaafden tijdelijke verstrekking van drugs op medische basis of ter verbetering van de leefomstandigheden wenselijk zijn. Heroïneprostituees horen de kans te krijgen aan hun mensonwaardige situatie te ontsnappen, door speciale opvang in combinatie met drugsverstrekking onder sociale en medische begeleiding. Ook in de hulpverlening aan verslaafden moet, naast afkicken, de kans op optimaal maatschappelijk herstel worden geboden, door op de persoon toegespitste scholing en begeleiding naar werk.

Onze voorstellen

- Integrale wijkteams gezondheidswerkers eerste-lijn in alle achterstandswijken.
- Uitbreiding van preventieve gezondheidszorgonderzoeken door de jeugdgezondheidszorg bij de schoolgaande jeugd.
- Preventieve huisbezoeken aan ouders met baby's en peuters die niet naar het consultatiebureau komen.
- Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering voor alle Rotterdammers met een laag inkomen.
- Uitbreiding van de maatschappelijke opvang.
- Meer en voldoende specifieke opvang voor gezinnen met kinderen en jongeren.
- Uitbreiding van de 24-uurs crisisopvang.
- Financiële ondersteuning van (vrijwilligers)projecten die leiden naar werk en (begeleid) wonen.
- Uitbreiding lokale zorgnetwerken en opnemen van schuldhulpverlening hierin.
- Uitbreiding hulpprogramma's aan verslaafden, waaronder gecontroleerde verstrekking van heroïne.

2.5 Veiligheid

Armoede, uitsluiting en gebrek aan perspectief leiden tot verhoogd onmaatschappelijk gedrag en criminaliteit. De achterstandswijken in (de grote steden van) Nederland kennen dan ook al honderd jaar problemen met onaangepast gedrag, overlast en geweld. Wie geen middelen ziet om een fatsoenlijk inkomen te verwerven langs de legale weg, komt logischerwijs in de verleiding om het maar langs de illegale weg te proberen. Wie geen status kan ontlenen aan een mooie opleiding, een mooie baan en een mooi huis in een mooie buurt, zal geneigd zijn status te verwerven door stoer gedrag, intimidatie en gewelddadig optreden. Deze ontsporingen kunnen dan ook alleen fundamenteel bestreden worden door actief mensen vanuit hun achterstandspositie te helpen emanciperen, door de sociaal-economische tegenstellingen in ons land te verkleinen, door gelijke kansen te creëren voor iedereen.

Onze achterstandswijken hebben in hoge mate een ‘kleur’ gekregen, en dientengevolge ook de bevolking van de penitentiaire inrichtingen. Veel criminelen zijn van allochtone herkomst, maar dat wil niet zeggen dat veel allochtonen crimineel zijn. In tegendeel. We mogen juist blij zijn hoe veel mensen die te lijden hebben van armoede, isolement en perspectiefloosheid niet op het verkeerde pad raken.

Ondertussen moeten we vermijden dat de ontspoorde een ‘geslaagd voorbeeld’ wordt voor anderen. Echte criminaliteit (berovingen, geweld) moet dan ook hard en effectief bestreden worden. Politie en justitie moeten voor deze taak voldoende toegerust zijn. Effectief bestrijden is overigens iets anders dan enkel ‘langdurig opsluiten’. Gevangenisstraffen blijken weinig criminelen van het verkeerde pad af te helpen, en moeten daarom gepaard gaan met strategieën die bewezen zijn hebben dat ze recidive beter kunnen voorkomen en leiden tot resocialisatie. Aan het fenomeen ‘draaideurcrimineel’ moet snel en krachtadig een einde gemaakt worden.

Niet effectief in de strijd tegen ontsporing is het om elke jongere die zich eens schuldig maakt aan asociaal gedrag (intimiderend rondhangen, scooteroverlast, een kleine diefstal) meteen als crimineel te stigmatiseren en dienovereenkomst te behandelen. Hier is het juist van belang om zonder tussenkomst van politie en justitie als samenleving corrigerend op te treden, waarbij uiteraard de ouders, buurtgenoten en jongerenwerk de hoofdrol moeten spelen. Ook hier is weer van belang dat nieuwkomers snel en goed integreren in de samenleving waarin ze terechtgekomen zijn. Integratie vraagt veel van de nieuwkomers maar ook iets van de mensen die er al waren. Het college van Rotterdam noemt dat treffend ‘ritsen’. Des te sneller nieuwkomers zich hier thuis voelen, des te sneller zullen ook zij zich willen en durven inspannen voor de veiligheid op straat en in de wijk.

Heel Rotterdam vooruit

Een veilige samenleving is een samenleving met een bepaalde mate van sociale controle. Een samenleving waarin niet iedereen zich snel terugtrekt achter zijn eigen voordeur en zo de publieke ruimte overlaat aan ‘het recht van de brutaalste en de sterkste’. Het is een illusie te denken dat politie en beveiligingsbedrijven het wel alleen af kunnen. ‘Die pet past ons allemaal’ was een bekende slogan in de zestiger jaren. En dan gaat het niet zozeer om repressie als wel om corrigerend optreden van burgers bij wangedrag van met name jongeren. ‘Je hebt een heel dorp nodig om een kind groot te brengen’ – is in een samenleving van bange burgers niet mogelijk.

Maar alleen de overheid heeft het geweldsmonopolie en zal dus moeten zorgen voor een vorm van basisveiligheid. In onveilige wijken heeft iedereen de neiging om weg te trekken, zodra men daar de kans voor krijgt. Een samenleving kan niet worden opgebouwd wanneer de sterksten die wijk ontvluchten en er de mensen met de minste kansen achterlaten. De politie is er voor de bestrijding van de echte criminaliteit. Juist de anderen, zowel bewoners als instellingen, moeten worden ingeschakeld om de overlast te bestrijden of nog liever te voorkomen.

Waar wetten worden overtreden door ‘huisjesmelkers’, dat wil zeggen: criminele verhuurders, en andere profiteurs, zal de overheid de nakoming van die wetten moeten handhaven. ‘Zonder aanzien des persoons’, zoals dat mooi heet. Waar jongeren de grenzen van de wet verkennen, zal in de eerste plaats gecorrigeerd moeten worden. Een mentaliteit van minder gedogen en minder ‘laat maar waaien’ van verantwoordelijke instanties, zou bij veel burgers het gevoel wegnemen er alleen voor te staan.

Onze voorstellen

- Echte criminaliteit moet serieus en voortvarend aangepakt worden. Aan het verschijnsel ‘draaideurcriminaliteit’ moet een einde gemaakt worden. De harde kern van criminelen moet verwijderd worden uit hun sociale omgeving waarin zij een negatieve aanjager- en voorbeeldrol kunnen vervullen. Veelplegers moeten worden aangepakt via een effectieve ‘persoonsgebonden aanpak’, waarbij ook voor hen geldt dat ze kansen krijgen op een plek in de samenleving. Dus niet alleen opsluiten, maar ook pedagogisch aan de gang met resocialisatie. Belangrijker blijft steeds het voorkomen van criminaliteit door preventie. In de huidige praktijk ligt de nadruk en de toon te veel op repressie en veel te weinig op preventie.
- Alleen de overheid heeft het geweldsmonopolie en zal dus moeten zorgen voor een vorm van basisveiligheid. De politie is er dus voor de bestrijding van de echte criminaliteit.
- Niet bezuinigen op de stadswachten, alle voormalige ID-ers een volledige baan aanbieden. We moeten

voorkomen dat in rijke wijken veiligheid wordt gekocht via particuliere veiligheidsdiensten. Stadswachten overal in de stad voldoende inzetten kan daarvoor een oplossing zijn.

- De politie kan het zeker niet alleen. Zowel bewoners als instellingen moeten worden ingeschakeld om de overlast te bestrijden of nog liever te voorkomen voordat de overlast kan uitmonden in criminaliteit. Projecten buurtbemiddeling kunnen hierbij worden ingeschakeld.
- Waar wetten worden overtreden door huisjesmelkers en andere profiteurs, zal de overheid de nakoming van die wetten moeten handhaven.
- Waar jongeren de grenzen van de wet verkennen, zal in de eerste plaats gecorrigeerd moeten worden door de ouders zelf. Ouders zullen in veel gevallen hulp van buiten verwachten voor hun ontspoorde kinderen, maar ouders kun je en moet je ook aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid. Sociale controle van buren en buurtbewoners valt vaak weg omdat men bang is om in een vreemde cultuur te interveniëren en ook hier speelt vaak het taalprobleem als oorzaak van misverstanden. Er is een maatschappelijk gat gevallen in de opvoeding door het verdwijnen van de sociale controle van kerk, buurt en school. Ouders kunnen het soms niet alleen. Dat geldt zowel voor allochtone als autochtone ouders. Dit gat zal moeten worden opgevuld door opvoedingsondersteuning, laagdrempelig, per wijk. Hierin kunnen ook buurtvaderprojecten een rol spelen. De risico's van ontsporing zullen alleen verdwijnen met het brengen van perspectief, meer sociale verbanden en gemengde sociaal-economische opbouw, waarbij geslaagde of beter opgeleide allochtonen en autochtonen een brug- of voorbeeldfunctie kunnen vervullen.
- Veel kleine criminaliteit en overlast komt voort uit verveling, uit het feit dat er voor jongeren te weinig te doen is in hun eigen buurt. Er is vaak te weinig gelegenheid om constructief samen te zijn, te spelen, te sporten en andere nuttige en leuke dingen te doen. Juist in de wijken waar gezinnen klein behuisd zijn en veel activiteit buitenshuis plaatsvindt, is het van groot belang voor voldoende opvang en voorzieningen te zorgen. Samen met de jongeren moet bekeken worden welke voorzieningen nodig zijn zoals jongeren-centra, trapvelden, racebanen

2.6 Saamhorigheid: cement van de samenleving

De directe woonomgeving is voor de meeste Rotterdammers van groot belang voor het dagelijks levensgevoel. In een buurt waar je je thuis voelt, de weg weet, mensen kent, en tegelijk ruimte vindt om individueel vorm te geven aan de manier waarop jij wilt leven, ontstaat een besef van saamhorigheid. Die saamhorigheid is hard nodig om zo'n buurt ook met elkaar ook leefbaar te houden, er met anderen verantwoordelijkheid voor te dragen en zo het leven in de stad méé te ontwikkelen.

Rotterdam kent een rijke geschiedenis van saamhorigheid op buurtniveau. Lange tijd waren de verschillende wijken en buurten herkenbaar aan hun eigen sfeer en karakter. Een Crooswijker ging niet zomaar 'op zuid' wonen, IJsselmonde was een dorp en voor Kralingen moest je in een dure wieg gelegd zijn. De groei en ontwikkeling van het moderne Rotterdam was zonder die 'dorpsgewijze bewoning' niet denkbaar.

De belangrijke stadsvernieuwingsoperatie in de jaren '80 van de vorige eeuw was op deze realiteit gebaseerd. De overheid die binnenstadswijken wilde offeren aan de uitbreiding van de 'city' vond goed georganiseerd bewonersverzet op haar weg. 'Bouwen voor de buurt' werd het richtinggevende concept. Het bij elkaar houden van wonen, werken, winkelen en uitgaan in een samenhangend verband zorgde ervoor dat veel mensen in die buurten wilden blijven of zich er, van buiten komend, graag wilden vestigen. Bij het beheer van de buurten en de buurtvoorzieningen kregen bewoners steeds meer rechtstreekse invloed, daarbij krachtig geholpen door zich ontwikkelend opbouwwerk. Het sociaal-cultureel werk evolueerde mee: van recreatief werk meer naar ontwikkelingswerk en samenlevingsopbouw.

Deze periode van groeiende saamhorigheid en mondigheid van buurtbewoners duurde maar kort. De stadsvernieuwing stagneerde, veel buurten kwamen pas heel laat, of soms helemaal niet aan renovatie toe. Tegelijk kwam de grote instroom van migranten op gang. Hun huisvesting werd niet begeleid. Pas toen de spanningen begonnen op te lopen, werden maatregelen tot een spreiding voorbereid, maar dit 'spreidingsbeleid' strandde op een negatieve uitspraak van de Raad van State.

De ingezette koers van werken aan samenlevingsopbouw werd verlaten. De politiek liet de zaak te veel op zijn beloop. Te weinig werd gedaan aan de verbetering van de kwaliteit van woningen, de publieke ruimte en het optreden tegen criminaliteit. De daaropvolgende ontmoediging van de bewoners bleef niet zonder gevolgen. De meest mobiele en draagkrachtige bewoners vertrokken naar de buitengebieden, met achterlating van vooral ouderen, bijstandsafhankelijken, éénoudergezinnen, studenten en andere jongeren zonder

buurtbinding. Er groeide snel een negatief gevoel over de eigen buurt: vervreemding, onveiligheid, verloedering. De basisdemocratie, die zo'n grote kracht was bij de eerste aanzetten tot stadsvernieuwing en samenlevingsopbouw, werd ingeruild voor een ondoorzichtig deelgemeentenstelsel, het opbouwwerk werd ingekapseld in gemeentelijke bureaucratie en verdedigde vooral het gemeentebestuur, het sociaal-cultureel werk is versmald tot een 'top-down' aanbod van op individuen gericht educatief werk.

Het gevolg is dat er in de buurten nauwelijks vitale verbanden meer bestaan, die aan het herstel van saamhorigheid, het ontwikkelen van solidariteit of het toezicht op het behoud van de leefbaarheid kunnen meedoen. Analyses, ontwikkelingsplannen, repressieve maatregelen komen vrijwel geheel buiten de leef-sfeer van de buurten tot stand. Wantrouwen en apathie zijn een slechte voedingsbodem voor samenhang en medeverantwoordelijkheid.

Onze visie

Buurtbewoners zijn niet alleen slachtoffers van gebrekkig of ontbrekend overheidsbeleid.

Er heerst in veel buurten van onze stad nog steeds een grote vitaliteit. Velen willen helemaal die stad niet uit en beschikken over voldoende mentale kracht om van hun buurt en stad iets moois te maken. Maar niet in hun eentje. Niet in een klimaat van toenemende individualisering. Niet met het gevoel alle klappen te moeten opvangen. De diepgaande veranderingen in de stad moeten ernstig worden genomen. De opeenhoping van moeilijkheden in zogenaamde achterstandswijken is een vorm van onrecht die met kracht moet worden bestreden.

Overlast en onveiligheid vragen om ingrijpende maatregelen. Dat kan alleen met succes gebeuren als er gewerkt wordt aan het herstel van gemeenschapszin en saamhorigheid. Bewoners zullen met elkaar het gevoel moeten hebben ernstig genomen te worden, de nodige voorzieningen te krijgen, als een recht waarvoor niet permanent gesoebaat moet worden. Bewoners willen niet tegen elkaar worden uitgespeeld of opgezet. Het voortdurende wijzen naar de nieuwkomers als de bron van alle kwaad werkt als een 'self fulfilling prophecy'.

Met meer vertrouwen in de levenskracht van autochtone en allochtone bewoners als uitgangspunt, dient met kracht gewerkt te worden aan een gezondere samenstelling van de bevolking. Een realistisch spreidingsbeleid, dat niet gericht is op het verjagen van mensen maar op het vergroten van kansen voor allen, is daarvoor onmisbaar. Door middel van een nieuw huisvestingsbeleid moet het voor mensen met een laag inkomen mogelijk zijn naar wijken met een evenwichtiger samenstelling te verhuizen.

Heel Rotterdam vooruit

Intussen moeten de krachten die in de buurten voorhanden zijn worden gemobiliseerd.

Het opbouwwerk dient te worden gerevitaliseerd en toegerust om de nieuwe bevolkingssamenstelling als uitgangspunt van ontwikkeling te nemen. De saamhorigheid, die traditioneel nog leeft bij bepaalde etnische groepen, moet worden gemobiliseerd voor de ontwikkeling van verantwoordelijkheid voor het woongebied. De kracht die leeft in de gemeenschappelijke geschiedenis van de oorspronkelijke bewoners moet worden benut. Het gaat niet aan om cultureel werk voor volwassenen en ouderen af te breken, als juist in die verbanden mensen geholpen worden elkaar op het been te houden. Hiervoor is het wel nodig dat het opbouwwerk losgemaakt wordt van de overheid en weer instrument wordt in handen van bewonersorganisaties.

De aandacht van het cultureel werk dient niet langer gericht te zijn op het behoud van de eigen cultuur van de diverse groeperingen. Opvang van nieuwkomers op dit punt kan goed door de eigen groep ter hand worden genomen. De schaarse middelen moeten geconcentreerd worden ingezet op ontmoeting, kennismaking, gewenning van de groepen onderling.

Inburgering kan ook het best in die sociaal-culturele projecten worden geïntegreerd, juist omdat het om meer gaat dan aanpassing van nieuwkomers aan de bestaande toestand, namelijk om de ontwikkeling van een nieuw soort buurt-samenleven, waaraan allen gelijkelijk kunnen deelnemen. Ook voor autochtonen is een zekere 'inburgering' in de nieuwe stad nodig.

De SP ziet geen heil in het stellen van leeftijdsgrenzen en inkomenseisen voor huwelijksmigratie. Voor huwelijksmigratie moet dezelfde regels gelden als voor het huwelijk in Nederland, zowel op gebied van leeftijd als inkomen. De financiële situatie van een migrant mag nooit een criterium zijn voor het al dan niet toelaten van zijn of haar komst hierheen. Dergelijke maatregelen staan haaks op het gelijkwaardigheidbeginsel, waar de SP veel waarde aan hecht. Wel zou het goed zijn, dat wanneer iemand zijn of haar partner van de buiten de Europese Unie wil laten overkomen, de partner enige, eenvoudige kennis bezit van de Nederlandse taal en van de Nederlandse samenleving. Zo'n kennismaking kan bijdragen aan een weloverwogen besluit tot emigratie. Bovendien zal die kennis maken dat, wanneer de immigratie daadwerkelijk plaatsvindt, de integratie niet bij nul hoeft te beginnen.

De SP wil geen drempels opwerpen voor huwelijksmigratie, maar kansen vergroten voor nieuwkomers in de Nederlandse samenleving.

Wij zien meer heil in het stellen van eisen aan de inburgering omdat een goede inburgering de emancipatie van allochtonen in de Nederlandse samenleving stimuleert. Het goed beheersen van de taal en kennis hebben van de Nederlandse samenleving is een voorwaarde voor integratie.

Voor nieuwkomers is een inburgeringscursus verplicht, maar deze werkt onvoldoende: er is veel uitval en de tijd is voor een aantal mensen te kort om op een behoorlijk niveau te komen.

Ook alle oudkomers moeten de kans krijgen Nederlands te leren. Dat geldt zeker voor werkzoekenden en ouders. Voor vrouwen kan het bovendien bijdragen aan de emancipatie. Het Leer- en ontmoetingsproject voor vrouwen (LOV) is een goed voorbeeld van een werkwijze die positief bijdraagt aan de integratie. De belangrijkste activiteit van het LOV is het geven van Nederlandse taallessen aan migrantenvrouwen in hun eigen huis. Het gaat om vrouwen die om allerlei redenen geïsoleerd leven van de Nederlandse samenleving. Voor hen is het belangrijk dat zij de Nederlandse taal (beter) leren beheersen en in contact komen met andere (Nederlandse) vrouwen. Taal en ontmoeting zijn immers de eerste stappen op weg naar integratie. Zonder taallessen geen ontmoeting en zonder ontmoeting geen verdere integratie. Elke week bezoekt een Nederlands sprekende vrouw (een lesgeefster) op vrijwillige basis een migrantenvrouw en leert haar de beginselen van de Nederlandse taal. Deze bezoeken zijn tevens ontmoetingen tussen twee culturen. Door elkaar en elkaars cultuur beter te leren kennen, ontstaat er begrip en vertrouwen.

Om alle oudkomers de kans te geven Nederlands te leren, zal het lesaanbod fors uitgebreid moeten worden. Onder meer door het opzetten van laagdrempelige taalscholen in de wijken en via voorschoolse projecten en scholen. Einddoel van de cursussen moet zijn voldoende vaardigheid in de Nederlandse taal.

Rotterdam heeft 60.000 oudkomers en nu geldt voor 5600 inburgeringstrajecten per jaar. Er zullen dus substantieel meer middelen moeten komen. Aangezien deze voorlopig niet van het Rijk komen, zal Rotterdam zelf hier middelen voor vrij moeten maken.

De opvoeding van allochtone kinderen staat onder druk. Nog steeds groeien veel kinderen op in het spanningsveld tussen de waarden en levenspatronen van plattelandsgebieden in verre landen en het leefklimaat van een moderne westerse stad. Hier kan niet alles aan het toch al belaste onderwijs worden overgelaten. Projecten in de sfeer van sport en recreatie dienen toegerust te worden om die spanningen te begrijpen en er constructief op te reageren.

Vrijwel alle jonge ouders bezoeken consultatiebureaus. Deze zijn hierdoor in staat te signaleren en ouders te verwijzen naar cursussen waar taal, sociale redzaamheid en opvoedingsondersteuning wordt gegeven. Hetzelfde geldt voor de voorschoolse opvang en basisscholen.

Er moet meer aandacht komen voor de situatie van jongeren die speelbal zijn van drie culturen. Thuis bij hun ouders, waar ze moeten passen in een bepaald rolpatroon. Op school, waar ze een set waarden en normen meekrijgen, die niet altijd stroken met hetgeen ze van huis uit meekrijgen. En dan de straat, waar vaak het recht van de sterkste geldt. Innerlijke tegenstrijdigheden of een gebrek aan eigenwaarde of eigen identiteit worden juist op straat gecompenseerd door macho-gedrag (ook van meiden) of asociaal gedrag, om in ieder geval daar zelfverzekerd en sterk over te komen. Te vaak wordt er met een boog om deze jongeren heengelopen, uit angst, uit onverschilligheid of uit gemakzucht. Om alleen dan en vooral repressief op te treden als de problemen de pan uit rijzen. Het is beter de uitdaging aan te gaan om samen met hen

Heel Rotterdam vooruit

te kijken naar de problemen die spelen en alternatieven te zoeken waarin hun zelfrespect en een maatschappelijke bijdrage samengaan.

Het beheer van voorzieningen, die bedoeld zijn voor alle bewoners, moet ook meer direct onder de zeggenschap komen van organisaties die de bevolkingssamenstelling weerspiegelen, op zo'n manier dat er tussen het politieke niveau van de deelgemeenteraden en de dagelijkse leefwereld van de bewoners een vorm van directe basisdemocratie kan worden ontwikkeld. Kinderopvang en basisonderwijs dienen in hun opzet en organisatie een zichtbare bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van gemeenschapsleven op buurtniveau.

Onze voorstellen

- De deelgemeenten stellen per buurt een projectgroep samenlevingsopbouw in. Daarin zijn vertegenwoordigd: bewonersorganisaties, onderwijs, kinderopvang, sociaal cultureel werk, culturele verenigingen, kerken, moskeeën en andere representatieve groepen. De projectgroepen worden begeleid door het buurtopbouwwerk. Deze projectgroepen weerspiegelen de bevolkingssamenstelling en adviseren de deelgemeenteraden ten aanzien van de ontwikkeling en subsidiering van nieuwe vormen van buurtopbouwwerk en sociaal cultureel werk. De projectgroepen adviseren tevens het gemeentebestuur ten aanzien van de geormeerde subsidies.
- Stopzetten van subsidie aan instellingen die zich bij uitsluiting richten op één bevolkingsgroep. Subsidies toekennen aan instellingen die zich ten doel stellen de emancipatie van burgers en groepen te bevorderen en de sociale cohesie op buurtniveau te versterken. Deze subsidiëring afhankelijk stellen van concrete projecten in dienst van de emancipatie en participatie en dus integratie in de Nederlandse samenleving.
- De inburgeringscursussen moeten kwalitatief beter om uitval te voorkomen, nieuwkomers die in de daarvoor bepaalde tijd niet voldoende niveau bereiken moeten de kans krijgen door te gaan. Dus meer cursussen op maat. Geen marktwerking toestaan in het aanbod van inburgeringscursussen.
- Starten met experimenten om, waar mogelijk, migranten al in het land van herkomst een begin te laten maken met inburgering.
- De overheid moet iedereen de mogelijkheid bieden een inburgeringscursus te volgen door het beschikbaar stellen van voldoende, kwalitatief goede onderwijsfaciliteiten. Prioriteit moet gegeven worden aan nieuwkomers, opvoeders en werkzoekende oudkomers (onder de 55 jaar).
- Rotterdam moet zich bij het Rijk hard maken om de bezuinigingen op inburgering te schrappen en tussentijds zelf bijleggen om wachtlijsten op te heffen.

- Meer investeren in laagdrempelige taalscholen in wijken. Uitbreiding van LOV (Leer- en Ontmoetingsproject voor Vrouwen) naar 26 wijken (nu dertien) en meer stedelijke subsidie aan het LOV.
- Taalscholen helpen om samen te werken met consultatiebureaus, maatschappelijk werk, jeugdzorg, de GGD en scholen. Het krijgen van kinderen en het op school plaatsen van kinderen zijn uitstekend momenten om mensen een (aanvullende) taal- en inburgeringscursus aan te bieden, in het belang van henzelf en van het kind. Waar mogelijk combineren met opvoedingsondersteuning.
- Voor organisaties voor Sport en Recreatie worden trainingen georganiseerd die de deskundigheid van het kader bevorderen op de punten inzicht, kennis en vaardigheden in het omgaan met kinderen van diverse culturele achtergrond.
- Geslaagde allochtonen moeten worden gestimuleerd om een voortrekkersrol te spelen. Een goed voorbeeld hiervan zijn de buurtmoeders, waar moeders (vaak zelf van allochtone afkomst) andere moeders helpen met het leren van de Nederlandse taal.
- Les in de geschreven en ongeschreven regels van de Nederlandse maatschappij moeten onderdeel worden van de inburgeringscursus.

2.7 De moraal, privaat en publiek

Ieder mens heeft een eigen geschiedenis, een eigen maatschappelijke positie, eigen ervaringen, eigen kijk op de dingen van het leven. Daaruit ontstaan persoonlijke voorkeuren en opvattingen. Zo ontstaat een persoonlijke, private moraal.

Maar om ook samen te kunnen leven moet er wel geknokt worden voor gemeenschappelijke (voor)waarden voor dat samenleven: dáár gaat dit stuk over. Die voorwaarden liggen op het gebied van gelijkwaardigheid, vrijheid, democratie, en worden geformuleerd in termen van publieke moraal. Op die punten mag van iedereen – autochtoon en allochtoon – verwacht worden dat ie méédoet.

We noemen een paar terreinen die op het het raakvlak liggen van wat mensen persoonlijk vinden en van wat we samen moeten regelen. Het grensgebied van de private en publieke moraal.

Het is niet verwonderlijk dat het dan vaak gaat om zaken die met religie te maken hebben.

Geloven is een hoogst persoonlijke zaak. Maar als je met je geloof in de openbaarheid treedt kom je al gauw op een terrein waar je niet alleen met je zelf te maken hebt. Het is mooi als je aan je geloof vorm geeft door een grote klok te laten beieren, maar niet iedereen wil op de vroege zondagmorgen door dat geluid worden gewekt. Het publieke belang van de mogelijkheid tot lekker uitslapen kan door die persoonlijke geloofsuiting worden geschaad. Hetzelfde geldt voor geluidsoverlast, veroorzaakt door geroep vanuit de minaret.

Van de SP mag iedereen geloven wat zij/hij wil. Iedereen heeft de grondwettelijke vrijheid om aan dat geloof uitdrukking te geven. Zodra die uitingen de vrijheid van anderen bedreigen of inperken, komt de publieke moraal aan het woord en de politiek aan zet.

Het dragen van een hoofddoek, bijvoorbeeld, is een persoonlijke keuze, waartoe iedere vrouw de vrijheid heeft. De SP is tegen maatregelen die het dragen van hoofddoekjes aan banden leggen. Als die hoofddoek de uitdrukking is van de onderdrukking van die vrouw, dan heeft die vrouw alle recht op de steun van andere vrouwen én van de gehele samenleving om de strijd tegen die onderdrukking aan te binden. De politiek dient dan ook steun te geven aan organisaties die de emancipatie van vrouwen in het algemeen en van onderdrukte vrouwen in het bijzonder ten doel hebben.

Van de SP mag iedereen trouwen met wie zij/hij wil. Juist op dit levensgebied is gelijkheid van alle burgers en van seksuele geaardheid een hoge prioriteit in de publieke moraal.

Maar als het huwelijk dient om misbruik te maken van publieke voorzieningen, moet dat misbruik worden voorkomen door sancties die op misbruik staan, en niet door maatregelen die de vrijheid van huwelijkspartners voor bepaalde groepen burgers inperken.

Van de SP mag iedereen roepen wat goed of slecht, mooi of lelijk wordt gevonden. De vrijheid van meningsuiting is een grondrecht, en de vrijheid van spreken een centraal gegeven in de private moraal: ieder mens is zelf verantwoordelijk voor wat er uit zijn mond komt. Maar als het gebruiken van die vrijheid in strijd komt met de publieke moraal ontstaat er een probleem. Oproepen tot haat of mishandeling zijn strafbaar, en voor de SP kan daaraan niet streng genoeg de hand worden gehouden.

De dagelijkse praktijk is het terrein waarop we met elkaar die grensgebieden tussen het algemene en het persoonlijke moeten leren en ontwikkelen. Maar het is beter wat meer risico met de vrijheid te nemen, dan onze veiligheid te zoeken in repressie die elke dialoog al meteen onmogelijk maakt.

Heel Rotterdam vooruit

Bijlage: Onze meetlat

Behalve een eigen visie op de ontwikkelingen in en rondom Rotterdam, heeft de SP uiteraard ook een oordeel over de plannen en voorstellen die anderen, en in het bijzonder het gemeentebestuur en andere overheden, voor de stad in petto hebben. Vaak zullen die afwijken van wat wij als wenselijk zien.

Heel de mens

‘Menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit vormen samen met onze rationele analyse van de wereld de kern van het socialisme’, zegt onze in 1999 vastgestelde ‘kernvisie’ Heel de mens. Dit is ook de basis voor onze meetlat.

De vraagstelling waaraan elk plan, elke voorgestelde maatregel zal moeten worden onderworpen:

- 1 Draagt het bij aan de emancipatie van het individu, de groep, de stad?
- 2 Draagt het bij aan het verkrijgen van gelijke kansen voor iedereen (in bestaanszekerheid, emancipatie, het streven naar een gelukkig leven)?
- 3 Draagt het bij aan het wederzijds respect, de tolerantie, de afwezigheid van discriminatie en het te niet doen en voorkomen van achterstelling?
- 4 Draagt het bij aan democratie, het recht om in vrijheid mee te beslissen over de inrichting van de samenleving en de betrokkenheid daarbij?
- 5 Draagt het bij aan een actieve participatie van burgers in de samenleving?
- 6 Draagt het bij aan het erkennen van de eigen kracht van mensen en groepen?
- 7 Draagt het bij aan meer saamhorigheid en versterkt het de cohesie in de stedelijke samenleving?
- 8 Draagt het bij tot het beter verdelen van de middelen en een spreiding van de draaglast?
- 9 Draagt het bij aan de solidariteit die noodzakelijk is om ieders mogelijkheden te vergroten?
- 10 Draagt het bij aan perspectief voor de langere termijn?
- 11 Draagt het bij aan gelijke kansen op de arbeidsmarkt?
- 12 Draagt het bij aan gelijke kansen op de woningmarkt?
- 13 Draagt het bij aan een transparanter bestuur?
- 14 Draagt het bij aan een duurzame veiligheid? (preventie)
- 15 Draagt het bij aan het verlagen van drempels voor de beleving van kunst en cultuur?

SP-*eerste weg links*

afdeling Rotterdam, Teilingerstraat 21-a, 3032 AP Rotterdam

T (010) 243 50 10 **E** rotterdam@sp.nl **I** www.rotterdam.sp.nl

